

KANDIDAATINTUTKIELMA

- mikä se on ja miten se voidaan tehdä

Kaarina Määttä

Copyright: Kaarina Määttä

Taitto: Paula Niemelä

Lapin yliopisto, Opiskelupalvelut

Lapin yliopistopaino
Rovaniemi 2014

Kandidaatintutkielmaa kirjoittavalle

Tervetuloa tieteenteon matkalle!

Kandidaattitutkielman käynnistyessä edessä on tutkimustyön käytänteiden opiskelua – periaatteita, käsitteitä ja menettelyjä, tietoja ja taitoja, ajatuksia ja oivalluksia, jotka kertautuvat aina uudelleen tutkimustyötä jatkettaessa. Opinnäytetöistä kandidaatintutkielman laatiminen voi olla se vaativin: on ensimmäisen kerran kohdattava maailma, johon kuuluu tutkielma, metodeja, aineistoja, analyyseja, seminaari, opponenti, ties mitä outoja termejä, ja matkaseurana on oma epävarmuus. Mitä kandidaatintutkielmalta vaaditaan? Millainen on hyvä kandidaatintutkielma? Miten selviän? Olenko riittävän valmis? Ovatko edellytykseni riittävät? Nämä ja monet muut kysymykset risteilevät mielessä. Yliopiston kuppilassa kuulee kauhutarinoita niin tutkielman kanssa räppimisestä kuin ahdistuksen hetkistä määräpäivien umpeutuessa. Monelle taas kandidaatintutkielma on merkinnyt tien aukeamista ja varmuuden löytämistä matkalla kohti pro gradu -tutkielmaa. En tunne henkilöä, joka olisi kandidaatintutkielman valmistuttua päättänyt edetä samasta aiheesta väitöskirjatutkimukseen asti, mutta näin voisi hyvin käydä.

Tämä kirjanen on tarkoitettu tueksi kandidaatintutkielman laadintaan. Ehkä tästä oppaasta on apua etukäteen opinnäytetyön käynnistymisen kynnyksellä. Lisäksi toivon, että opas auttaisi erityisesti silloin, jos epävarmuus valtaa mielen tai haluaa saada varmuutta joihinkin tutkielman tekemisen vaiheisiin.

Tämä opas antaa yhdenlaiset raamit kandidaatintutkielmalle. Omasta taustastani johtuen kirja noudattaa käyttäytymistieteellisen alan käytäntöjä. Kandidaattintutkimuksen/notaariatutkielman voi kirjoittaa toisinkin, ja eri tieteenaloilla on erilaisia käytäntöjä. Tutkielman vaiheet ja kokonaisuuden voi rakentaa monella tavalla, se on selvä. Tärkeintä on, että opiskelija tuntee edes yhden tavan

rohkaistuakseen käynnistämään kandidaattitutkielman opinnot. Oman pääaineen aineopinnot ja metodiopinnot antavat hyvän pohjan ja vaihtoehtoja, mutta tuskin opastusta on liikaa tarjolla. Toivon, että opas tukee myös kandidaattitutkielman ohjaajien työtä, ja että sitä voitaisiin soveltaa tiedekuntiemme eri pääaineiden tarpeisiin.

Kiitän työtovereita tuesta ja kannustavista kommentteista tämän kirjasen syntymiseksi. Erityinen kiitos Satu Uusiauttille oikoluennasta ja kannustuksesta. Rakentavista ja täydentävistä kommentteista kiitän Merija Timosta, Sirpa Purtilo-Niemistä ja Jukka Sankalaa. Suurkiitos Paula Niemelälle taittotyöstä sekä ulkoasun loihtimisesta ja viimeistelystä.

Antoisia oivalluksen ja ilon hetkiä kandidaattitutkielman parissa

Lapin yliopistossa 15.11.2013

Kaarina Määttä

SISÄLLYS

1 MIKÄ ON KANDIDAATINTUTKIELMA?	9
2 MISTÄ PÄÄOSISTA KANDIDAATINTUTKIELMA MUODOSTUU?	11
2.1 Johdanto	12
2.2 Teoriaosa	13
2.3 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset	17
2.4 Tutkimuksen toteutus	18
2.5 Tutkimustulokset	20
2.6 Pohdinta	21
3 AIHEEN VALINNAN VAIKEUS – MIKÄ AVUKSI?	23
4 MITEN SAADA KIRJOITTAMINEN SUJUMAAN?	25
4.1 Kahdeksan vinkkiä kirjoittamisen helpottamiseksi	26
4.2 Hyvän tieteelliseen tekstin kirjoittaminen	28
4.3 Plagioinnin välttäminen	31
5 MITÄ ON HYVÄ OHJAUS?	33
6 MILLAISTA ON RAKENTAVA PALAUTE?	37
7 MIKÄ ON TUTKIELMASEMINAARI?	41
7.1 Seminaarityöskentelyn luonne	41
7.2 Opiskelija opponenttina	42
7.3 Esiintymisjännitys	43
7.4 Tutkielmaseminaarin ohjelma	45
8 MITEN KANDIDAATINTUTKIELMA ARVIOIDAAN?	49
9 LOPUKSI	53
LÄHTEET	54

LIITE 1. TUTKIELMARAPORTIN ULKOASU	56
1 Tekstin asettelut.....	56
2 Kansilehti.....	59
3 Työn nimi ja tiivistelmä	61
LIITE 2. OHJEET LÄHDEVIITTEIDEN JA LÄHDELUETTELOON KIRJOITTAMISEKSI	63
LIITE 3. MENETELMÄKIRJALLISUUTTA 1 YLEISIÄ MENETELMÄTEOKSIA.....	66
1.1 Suomenkielisiä perusteoksia	66
1.2 Kvalitatiivinen tutkimus	66
1.3 Kvantitatiivinen tutkimus.....	67
1.4 Kansainvälisiä perusteoksia	68
2 ERI METODIT.....	70
2.1 Arviointi- tai evaluaatiotutkimus.....	70
2.2 Diskurssianalyysi.....	71
2.3 Elämäntapatutkimus/Elämäkertatutkimus	72
2.4 Etnografinen tutkimus	73
2.5 Fenomenografinen tutkimus	75
2.6 Fenomenologinen tutkimus.....	76
2.7 Grounded Theory	77
2.8 Historiallinen tutkimus	79
2.9 Mixed methods, multimethods	81
2.10 Narratiivinen tutkimus	82
2.11 Sisällönanalyysi ja -erittely.....	84
2.12 Tapaustutkimus	85
2.13 Toimintatutkimus.....	86
3 TIEDONHANKINTAMENETELMÄT	88
3.1 Haastattelu ja kysely.....	88
3.2 Ryhmähaastattelu ja ryhmäkeskustelu.....	89

3.3 Eläytymismenetelmä	90
3.4 Havainnointi.....	91
4 TUTKIMUSETIKKA	92

1 MIKÄ ON KANDIDAATINTUTKIELMA?

Kandidaatintutkielma on laajuudeltaan 30–50 sivua sisältävä pienimuotoinen tutkielma. Opintosuorituksena kandidaatintutkielma yleensä merkitsee 10 opintopisteen suoritusta. Vaikka tutkielma on opiskelijan itsenäinen oppinnäytetyö, opiskelijalla on tukenaan ja suunnannäyttäjänä koko prosessin ajan ohjaaja ja seminaariryhmä istuntoineen. Ohjaaja ja opiskelija sopivat niin henkilökohtaisista ohjaustapaamisista kuin myös seminaari-istunnoissa järjestettävistä työn käsittelyvaiheista koko tutkielman työskentelyprosessin ajan. Yleensä tutkielmaan sisältyy kahden lukukauden ajanjaksolle sijoittuneet seminaari-istunnot.

Kandidaatintutkielma on opiskelijan ensimmäinen tieteellinen oppinnäytetyö. Kandidaatintutkielman aihepiiriä on suositeltavaa jatkaa pro gradu -tutkielmaksi. Tällöin tutuksi tullutta aihetta syvennetään ja laajennetaan. Onnistuessaan se siten antaa motivaation ja hyvät lähtökohdat pro gradu -tutkielmalle sekä ylipäänsä tieteelliseen tutkimukseen.

Kandidaatintutkielman suorittamisen jälkeen opiskelija (opintooppaan mukaan)

- osaa tuottaa tekstiä, joka noudattaa tieteellisen kirjoittamisen tyyliä
- osaa suunnitella ja toteuttaa pienimuotoisen tieteellisen tutkimuksen
- ymmärtää tutkimuseettisten kysymysten merkityksen ja osaa arvioida omaa tutkimustaan näiden kysymysten valossa
- osaa vastaanottaa palautetta omasta tutkielmasta sekä antaa vertaispalautetta toisten opiskelijoiden töistä
- osaa hyödyntää osaamistaan maisteriopintojen tutkielmassa.

Kandidaatintutkielman keskeisiksi solmukohtiksi ovat osoittautuneet seuraavat vaiheet, joita tarkastelen tarkemmin tässä oppaassa:

- kandidaatintutkielman kokonaisuus – mitä osia siihen kuuluu?
- aiheen valinta
- kirjoittaminen
- ohjaajalta odotetut ohjeet ja palautteet sekä ohjauskeskustelut
- seminaari-istunnoissa oman työn esittely

2 MISTÄ PÄÄOSISTA KANDIDAATINTUTKIELMA MUODOSTUU?

Kandidaatintutkielma rakentuu muutamista pääosista, jotka usein saavat seuraavan järjestyksen ja sisällysluettelon. Sisällysluettelon otsikoksi tulee sana SISÄLTÖ tai SISÄLLYS.

Kansilehti

Tiivistelmä

1 Johdanto

2 Teoriatausta

Alalukuina tutkittava ilmiö ja siihen kytkeytyvät tekijät

3 Tutkimustehtävät tai –kysymykset

4 Tutkimuksen toteutus

4.1 Tutkimushenkilöt

4.2 Tutkimusaineiston hankinta

4.3 Tutkimusmenetelmä

4.4 Aineiston analyysi

4.5. Luotettavuus ja eettisyys

5 Tutkimustulokset

Alaluvut vaikkapa tutkimuskysymysten mukaisesti

6 Pohdinta

Lähteet

Liitteet

Edellä esitetty sisällön jako on turvallinen ja perinteinen. Riippumatta lähestymistapojen erilaisuudesta tutkielmassa on aina

johdanto, toteutus ja pohdinta. Teoreettinen aines voi sisältyä myös toteutuksen yhteyteen tai pohdintaan.

2.1 Johdanto

Johdanto on tutkielman ensimmäinen pääluku, jonka tekijä usein viimeistelee vasta sitten, kun tutkielma on kokonaisuudessaan kirjoitettu. Silti johdantoon kuuluvat asiat ohjaavat tekijää heti alusta saakka, ja erilaiset johdantoluonnokset sekä ranskalaisten viivojen luettelo kannattaakin pitää kirjoitusprosessin tukena. Kuitenkin vasta tutkielman valmistuttua on helpointa nähdä, mitkä asiat ovat lukijalle tärkeitä työn avautumiseksi. Samoin työn otsikko kiteytyy lopulliseen muotoonsa usein vasta kirjoittamisprosessin päätyttyä.

Johdannolla on monta tarkoitusta:

- 1) nimensä mukaisesti se johdattelee lukijan työn aihepiiriin,
- 2) sen tulee orientoida lukija työn kokonaisuuteen sekä
- 3) parhaimmillaan se motivoi lukijan aiheeseen niin, että hän kiinnostuu työstä ja haluaa lukea sen.

Hyvä johdanto voi käsitellä esimerkiksi seuraavia asioita:

- oman aiheenvalinnan taustaa: miksi ja miten tutkielma on syntynyt
- tutkielman taustalla voi olla henkilökohtainen kokemus tai huolenaihe - omasta arkielämästä, muistoista, työtehtävistä, taiteesta, henkilöhistoriasta jne.
- mihin ajankohtaisiin ilmiöihin tai kysymyksiin tutkielma liittyy
- millaista hyötyä tai merkitystä tutkielmalla on
- millaista julkista keskustelua tai aikaisempia tutkimuksia aiheesta on olemassa

- **ehkä tutkielmalla halutaan myös tarttua kysymykseen, joka on entuudestaan vähemmän tunnettu**

Johdanto on lyhyt, ja kandidaatintutkielmassa pituus on 2-3 sivua. Parhaimmillaan se voi olla kuin jännitysnäytelmä, joka availee mahdollisuuksia ja näköaloja tutkielman sisältöön niin, että lukija haluaa ehdottomasti tietää ja lukea, mitä tutkielmaan on kirjoitettu ja mitä se tuloksinaan paljastaa.

Hyvässä johdannossa on tarpeetonta

- selvitellä liian yksityiskohtaisesti tutkielman sisältöä – toistaa asioita, jotka kuitenkin tulevat esiin myöhemmin tutkimusraportissa
- esitellä kovin kaukaa ja lavasti aihepiiriin taustoja
- väsyttää lukija runsailla lähdeviitteillä ja siteerauksilla
- kertoa omista tutkimustuloksista, jotka esitellään raportissa vasta myöhemmin.

Näistä kirjoittaa myös Päivi Atjonen (2010) akateemisen tutkielman raportointioppaassaan.

2.2 Teoriaosa

Teoriaosan pääotsikkona on mieluiten tutkielman pääilmiö (esim. 2 Koulukiusaaminen). Pääilmiön nimeäminen on lukijaystävällisempää kuin otsikko ”Teoriatausta” tai ”Teoreettiset lähtökohdat”. Pääotsikolle muodostetaan alaotsikoita siten, että tutkittavan ilmiön teoriatausta jäsentyy. Alaotsikointia voi edelleen jäsentää, esimerkiksi näin:

1 JOHDANTO

2 PÄÄILMIÖ (esim. KOULUKIUSAAMINEN)

2.1 Pääilmiötä kuvaava ensimmäinen teema (esim. Koulukiusaamisen syyt)

2.1.1 xxx

2.1.2 xxx

2.2 Pääilmiötä kuvaava toinen teema (esim. Koulukiusaamisen muodot)

2.2.1 xxx

2.2.1 xxx

2.3 Pääilmiötä kuvaava kolmas teema (esim. Koulukiusaamisen yleisyys)

Edelleen teoriaosassa voi olla useampiakin päälukuja, jos tutkielma rakentuu useista teoreettisista pääkäsitteistä tai lähtökohdista.

Teoriaosan kirjoittaminen vaatii tutkielman tekijältä perehtymistä aihepiirin aiempaan tiedonmuodostukseen, lähikäsitteistöön ja tehtyihin tutkimuksiin.

Hyvä teoriaosa auttaa tutkielman tekijää monin tavoin etenemään, ja sille on ominaista seuraavassa luetellut piirteet.

Hyvä teoriaosa

- **perustuu monipuoliseen kirjallisuuteen, jossa on tuttujen kotimaisten lähteiden (noin 15) lisäksi uusimpia kansainvälisiä tutkimustuloksia (edes**

muutama journal-artikkeli) (jolloin tekijä saa itselleenkin entuudestaan tuntematonta ja tuoretta näkökulmaa aiemmin opiskelussa omaksuttujen tietojen ja oppien lisäksi)

- tutustuttaa tutkittavaan ilmiöön ja antaa omaan tutkielmaan toimivat käsitteet: kirjallisuuden avulla tutkija perehtyy tutkimusaiheensa keskeisiin näkökulmiin, teorioihin, tärkeimpiin tutkimustuloksiin sekä johtaviin tutkijanimiin
- ohjaa oman tutkielman empiirisen toteutuksen suunnittelua
- auttaa hahmottamaan oman tutkimusilmiön ulottuvuudet sekä auttaa tutkijaa myös rajaaminen oma tutkittava ilmiö hallittavaksi
- antaa perusteet omalle ongelmanasettelulle: mitä kannattaa tutkia, mihin keskittyä
- auttaa omien tutkimustulosten analyysissä
- tukee omien tutkimustulosten pohdintaa, johtopäätöksiä ja jatkotutkimusten oivaltamista

Ilman teoriaosaa ei ole tutkimusta. Vaikka tutkimusaineisto olisi hyvinkin monipuolinen ja ainutlaatuinen, se vaatii teoreettisen perustan ollakseen tieteellinen opinnäytetyö. Sen vuoksi teoriaosaan kannattaa paneutua riittävässä määrin ennen aineiston keruuta. Silti myös aineisto ja saadut tulokset tuovat uusia näkökulmia teorian tarkasteluun.

Teoriaosan kirjoittaminen vaatii paljon työtä, eikä valmista mallia ole kenellekään annettavissa. Tutkielman aloittaessaan tekijän tulee löytää aihepiirille oikeat asiasanat (yhdessä ohjaajan kanssa pohtien) ja ryhtyä asiasanojen avulla kirjallisuuden hankintaan. Siinä mielessä kirjasto ja kirjallisuushaut ovat tärkeä askel kandidaatintyön käynnistymiseksi.

Saatua lähdekirjallisuutta on luettava ja puntaroitava sekä tehtävä jatkuvasti myös muistiinpanoja muistin ja oivallusten tueksi. Lukiessa oman tutkimusalueen hahmottaminen ja ymmärrys

kasvavat. Silti jatkuva kirjoittaminen omien ajatusten tueksi on tärkeää – tällöin erilaiset näkemykset, eri ajattelijoiden painotukset ja mahdolliset aiemmat ristiriitaisuudetkin avautuvat. Myös lähdeviitemerkinnät kannattaa kirjoittaa täsmällisesti muistiin. Prosessin edetessä luettu kirjallisuus kasvaa, ja jälkikäteen lähteiden etsiminen voi osoittautua työlääksi. Systemaattinen ja tarkka lähteiden merkintä on tärkeää heti työtä käynnistettäessä.

Kandidaatintutkielmaa kirjoittava on usein tilanteessa, jossa hän on löytänyt tutkielmaansa runsaasti eri lähteistä saatua tietoa. Tutkielmansa aihepiiriin perehtyessään aivan jokaista (ja myös kokenutta) tutkijaa vaivaa ajoittain tunne, että hapuilee valtavassa tiedon viidakossa: aihepiiriin liittyvää asiaa on paljon ja se hajaantuu ja leviää moneen suuntaan.

Teoriaosaa kirjoitettaessa asetetaan asiat tärkeysjärjestykseen (kysymys itselle: ”Mitkä asiat ovat ainakin työhöni keskeisesti liittyviä?”) ja esitellään olennaisimmat ilmiöt. Luetun tiedon kokoaminen jänteväksi kokonaisuudeksi edellyttää työtä, jossa referointia karsitaan ja löyhästi aihepiiriin liittyvät näkökulmat tiivistetään tai karsitaan. Tuskin keneltäkään valmis teksti syntyy yhdeltä istumalta, vaan lopullinen teksti on monen uudelleenkirjoittamisen tulos. Lopulta teksti kiteytyy siten, että omaan työhön keskeisimmin kuuluva aines tulee tarkasteltua ja selostettua hyvinkin yksityiskohtaisesti.

Teoriaosan kirjoittamisessa on tarpeen välttää:

- nelinumeroisia alaotsikoita (luennan helpottamiseksi tekstissä voi käyttää numeroimattomia, vaikkapa lihavoinnilla erotettuja väliotsikoita tekstissä)
- referoivaa kirjoittamistapaa, jossa aina kaavamaisesti lähdeviite sijoitetaan kappaleen loppuun (tärkeää muuttaa teksti omalle kielelle, ks. Atjonen 2010)
- rakenteen tasapainottomuutta tai epäjohdonmukaisuutta: vaihtelevia laajuuksia (1-2 sivun mittaisia lukuja verrattuna 6-8 sivun mittaisiin lukuihin), otsikoiden vaihtelevuutta tai epäsuhtaisuutta (kysymyssanoista väitteisiin)

- yhden numeroidun alaluvun käsittäviä alalukuja (jos luvussa on alalukuja, niitä on oltava vähintään kaksi)
- omien mielipiteiden esittämistä ilman yhteyksiä tehtyihin tutkimuksiin tai teorioihin (”minun mielestäni avioerot pitäisi kieltää lasten edun vuoksi”)

2.3 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Joillakin tieteenaloilla tutkimustehtävä tai **tutkimuskysymykset sijoitetaan jo Johdanto-lukuun** perustellen menettelyä sillä, että lukijan on helpompi nähdä tutkimuksen perustarkoitus sekä ymmärtää tutkimuksen eri vaiheet ja valinnat.

Yleisemmin tutkimuksen tarkoitus esitellään Johdanto-luvussa yleisellä tasolla ja yksilöidyt tutkimuskysymykset esitetään omana lukunaan teoriaosan jälkeen. Tämän menettelyn perusteluna on ajatus, että tutkimuskysymysten laadinta edellyttää tutkimusilmiön teoreettista tuntemusta.

Tässä oppaassa kandidaatintutkielman rakenne on muodostettu niin, että teoriaosa toimii tutkimusongelmia edeltävänä johdatteluna ja auttaa laatimaan ne tutkimuskysymykset, joihin omalla tutkielmalla halutaan saada vastaukset.

Hyppäys hienosta teoriaosasta omiin tutkimuskysymyksiin voi tuntua jyrkältä. Sen vuoksi joskus voi olla lukijaystävällistä laatia teoriaosasta keskeinen koonti tai yhteenveto (käsitekartta tai **teoreettinen viitekehys**), joka voi joskus saada myös visuaalisen kuvion muodon ja josta edetään tutkielman tarkoitukseen ja tutkimuskysymyksiin. Näin johdatellaan lukijaa kohti omaa empiiristä tutkimusta. Samalla lukijalle selviää tutkielman teoriataustan ja sen empiiristen tutkimuskysymysten välinen yhteys, silta.

Teoriaosaan viitaten tekijä voi muotoilla tutkielmansa tarkoituksen. Tämän jälkeen hän voi sitten ilmaista ne selkeinä kysymyksinä ne teemat, joihin hän aikoo tutkielmansa avulla saada vastauksen.

Mikä on tutkielman johtoajatus? Mitä tutkielmalla halutaan selvittää? Tästä pääajatuksesta muodostuu tutkielman pääkysymys. Niitä voi olla useita, ja niitä voi täsmentää alaja osakysymyksillä. Tärkeitä ovat selkeät kysymyssanat: mitä, millainen, miten, kuinka paljon, minkälaista jne.

Esimerkiksi

Pääkysymys 1. Millainen on avoimen yliopiston opiskelijan opiskelumotivaatio?

Alakysymykset

1.1. Millainen on iän ja opiskelumotivaation välinen yhteys?

1.2. Millainen on opiskelutaustan ja opiskelumotivaation välinen yhteys?

1.3. Miten opintomenestys heijastuu opiskelumotivaatioon?

Esimerkki osoittaa, kuinka pääkysymys on laaja ja yleisluonteinen, ja se kuvaa tutkielman kokonaisuutta. Alaongelmat ovat yksityiskohtaisia. Niihin saadut vastaukset tekevät mahdolliseksi vastata myös pääkysymykseen.

Tutkielmassa tulee varautua siihen, että alussa asetetut tutkimuskysymykset muuttuvat tutkimuksen edetessä. Sana ”tutkimuskysymys” tai ”tutkimusongelma” saatetaan korvata ”tutkimustehtävällä”. Tällöin tutkimustehtävä ilmaistaan joko suorina lausumina (esim. ”Tehtävänä on kuvata avoimen yliopiston opiskelijoiden opiskelumotivaatiolle antamia merkityksiä”) tai kysymyksinä (”Millaisia merkityksiä opiskelijat antavat opiskelumotivaatiolle avoimessa yliopistossa?”).

2.4 Tutkimuksen toteutus

Tutkimuksen toteutusluvussa kerrotaan tutkielman empiirinen toteutus tarkkaan ja perustellusti. Tieteellisen kirjoittamisen perussääntö on, että tutkimuksen eri vaiheet kerrotaan niin yksityiskohtaisesti ja huolellisesti, että kuka tahansa vastaavan koulutuksen saanut pystyy tekemään saman tutkimuksen uudelleen (vaikka tämä tuskin koskaan käytännössä on täysin mahdollista).

Tutkimuksen toteutus -luvussa kuvataan seuraavat asiat:

Tutkimuksen kohdejoukko

- Kysymykseen ”kuinka monta henkilöä tutkielmaan tarvitaan?” ei ole yksiselitteistä vastausta. Heitä voi olla vain muutama tai satoja, riippuen mm. tutkimusongelmista sekä aineistonkeruutavasta.
- Tutkimuksen kohdejoukkona on useimmiten henkilöt tai kirjallinen materiaali. Tällöin on tärkeää kertoa perusjoukko sekä otos tai näyte: ketkä valitaan tutkimushenkilöiksi, kuinka paljon heitä on, millaisin taustatiedoin heitä voi kuvailla ja millä perusteella heidät on valittu.
- Myös kirjallisen materiaalin osalta (oppikirja-, nettikeskustelu- tai muu kirjallinen materiaali) on tärkeää kertoa materiaalin valintaprosessi sekä materiaalin määrä.

Tiedonhankintatavat/tutkimusaineiston keruu

- Tärkeimmät tiedonhankinta- tai aineistonhankintamenetelmät ovat kysely, haastattelu ja havainnointi. Näiden käyttö pitää tarkoin kertoa: miksi valittiin juuri tämä tiedonhankintatapa, miten se laadittiin, millainen sisältö kyselyllä tai haastattelulla on. Usein kyselylomake tai haastattelurunko liitetään työhön liitteeksi.

Tutkimusmenetelmä ja aineiston analyysi

- Tutkielmassa on tärkeää selvittää, edustaako tutkielma menetelmällisesti kvalitatiivista vai kvantitatiivista tutkimusstrategiaa.
- Jos kyse on kvantitatiivisesta tutkimuksesta, tulokset ovat määrällisiä, usein taulukkomuotoisina esitettäviä jakaumatietoja. Jos tutkimusaineisto on määrällisesti riittävän suuri, tutkimuksessa voidaan käyttää myös tilastollisia monimuuttujamenetelmiä.
- Jos kyse on kvalitatiivisesta tutkimusstrategiasta, valittavana on useita erilaisia lähestymistapoja: etnografia,

fenomenografia, grounded theory, diskurssianalyysi, elämäkertatutkimus jne.). Usein tulosten kuvailu on teemoittelua, säännönmukaisuuksien esittelyä sekä tyypittelyä. (ks. liitteeseen 3 on koottu metodikirjallisuutta)

Tutkimuksen luotettavuus ja eettiset kysymykset

- Tutkimuksen luotettavuutta ja eettisiä toimintatapoja esitellään joko tutkimuksen toteutuksessa tai Pohdintaluvussa tulosten tarkastelun yhteydessä.
- Luotettavuustarkastelussa käsitellään erilaiset yleistettävyyteen, uskottavuuteen, kattavuuteen, totuudellisuuteen sekä siirrettävyyteen liittyvät seikat. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa käytetään myös validiteetin ja reliabiliteetin käsitteitä.
- Eettisinä näkökulmina voidaan kertoa tutkielman laatijan oma asema (positio) suhteessa tutkittavaan ilmiöön sekä tutkimushenkilöiden kohtaamisessa, aineiston käsittelyssä ja tulosten tulkinnassa esiin nousevat eettiset näkökulmat.

2.5 Tutkimustulokset

Tulokset kuvataan siten, että ne vastaavat mahdollisimman hyvin asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Tulokset esitetään tekstinä, jota voi havainnollistaa kuvat ja taulukot.

Tutkimustulosten alaotsikointi voi vastata asetettuja tutkimuskysymyksiä. Tämä on ainakin turvallinen tapa ryhmitellä tulokset.

Mitä kaikkea tutkimustuloksiin kirjoitetaan? Tekstin sisältöä mietittäessä keskeistä on pyrkiä näkemään keskeiset löydökset. Mitkä ovat päätulokset? Niiden esittelyssä tärkeää on vakuuttaa lukija siitä, että tutkijan tuloskuvailu perustuu saatuun aineistoon. Sen vakuudeksi kvalitatiiviseen tutkielmaan liitetään myös autenttisia aineistositaatteja, joita tutkielman laatija tulkitsee. Sitaattivalinnat täytyy harkita niin, etteivät tulokset näyttäydy pelkkänä sitaattikokoelmana ja tulkinta sitaattien sisällön toistona.

Kvantitatiivisen aineiston tutkija on myös aineistotulosten valinnan ja harkinnan edessä: mitä kaikkea tuloksista kannattaa sisällyttää tekstiin ja mitä on tarpeen siirtää liitteisiin. Liitteisiin kannattaa sijoittaa materiaali, joka auttaa lukijaa varmistumaan tuloksista.

Hyvässä tuloskuvailussa

- tutkimuskysymysten mukaiset päätulokset tulevat tekstissä selkeästi esille (vähemmän tärkeät yksityiskohdat sijoitetaan liitteisiin)
- tuloksissa esitellään myös yleislinjoista poikkeavat tai odotuksia vastaamattomat tulokset
- karsitaan sitaattien, lukumäärien, prosenttien, keskiarvojen, taulukoiden ja kuvioiden määrä lukijaystävälliseksi

2.6 Pohdinta

Pohdinta-luku voidaan jakaa seuraaviin alalukuihin:

Tulosten yhteenveto

Tulosten tarkastelua

Johtopäätöksiä ja jatkotutkimusaiheita

Tutkielman laatija voi harkita, onko tulosten yhteenveto syytä esittää tutkimustulos-luvun loppulukuna, vai sijoitetaanko se Pohdinta-lukuun. Samoin eri oppiaineissa ja ohjaajilla myös on eroavia käsityksiä siitä, verrataanko saatuja tuloksia jo tuloskuvailun yhteydessä aiempaan teoriaan ja tutkimustietoon.

Pidän perusteltuna ratkaisua, jossa tulosluku keskittyy saadun aineiston pohjalta tehtyyn kuvaukseen (kuten edellä sisällysluettelossa esitin) ja jossa vasta Pohdinta-luvussa saatuja tuloksia peilataan aiempaan teoriaan. Näin vältetään toistoa, vaikka ehkä menetetäänkin intensiivinen tulosten ja teorian

välinen jatkuva vuoropuhelu. Esittämäni ratkaisu estää myös tosiasioina nousevien tulosten sekoittumisen niiden arvottamiseen.

Pohdinnassa tutkielmaa tarkastellaan kokonaisuutena. Tällöin on tarpeen arvioida myös tehtyjen ratkaisujen onnistuneisuutta ja vaihtoehtoja sekä saatujen tulosten merkityksiä ja hyötyjä. Millaisiin johtopäätöksiin sekä käytännön ratkaisuihin tutkielma antaa aihetta ja mitä jatkotutkimusta aihealueesta voisi tehdä?

Pohdinnan kirjoittaminen tuntuu usein työläältä. Tutkielman laatija pitää jo työtään valmiina: teoriaosa, tutkimuksen toteutus ja tutkimustulokset on kirjoitettu ja tämän kaiken jälkeen pitää vielä venyä tarkastelemaan työtä uudesta näkökulmasta, ikään kuin etäämmältä ja ulkopuolisena tutkimuksen kriittisenä arviojana. Onkin tärkeää, että koko tutkielman kirjoittamisprosessin aikana tutkielman laatija säilyttää herkkyyden niille johtopäätöksille, joita tutkimus prosessina synnyttää. Pohdinta on vaativimpia osia koko tutkielmassa ja se myös onnistuessaan osoittaa tutkielman tekijän asiantuntijuuden. Silti pohdintaluvun laatiminen vaatii pitkänkin kypsyttely- ja viimeistelyajan. Sen myötä Johdanto-luvussa esitetty kysymysten ja teemojen luoma tutkimuskehä umpeutuu.

3 AIHEEN VALINNAN VAIKEUS – MIKÄ AVUKSI?

Yleensä juuri aiheenvalinta on monelle kandidaatintutkielman tekijälle se ensimmäinen pullonkaula. Vaikutelmaksi voi tulla, että aihe levittäytyy moneen suuntaan eikä sitä tahdo saada selkeästi rajattua. Lohdutukseksi todettakoon kuitenkin, että yleensä aiheen rajaaminen selkiintyy aihepiiriin perehdyttäessä.

Tutkimuksen aiheeksi kannattaa valita jokin itseä lähellä oleva aihealue. Se kiinnostaa, hämmästyttää, epäilyttää tai tuntuu tärkeältä. Aiheen voi löytää omasta elämänpiiristä tai kirjallisuutta lukiessa.

Kandidaatintutkielman aiheeksi kannattaa valita teema, josta on löydettävissä runsaasti aiempaa tutkimusta. Tällöin omalle työlle on helpompi perusta.

Aiheenvalinnan kriteereitä ovat:

- **ajankohtaisuus, esimerkiksi aiheesta käydään paljon julkista keskustelua**
- **henkilökohtainen kiinnostus, jolloin tutkija haluaa tietää tutkimusaiheesta enemmän**
- **omat kokemukset, jolloin aihe on tuttu kokemuksen kautta ja johon haluaa saada lisäselvitystä**
- **aineiston saatavuuden helppous: tutkijalla on kontakteja tutkimusaiheen käytännön asiantuntijoihin**
- **aihealueen käytännön hyöty**
- **aihealueen teoreettinen merkitys**

Yleensä aihepiiri on alussa hyvinkin väljä ja yleisluonteinen. Aiheeseen tarkemmin perehdyttäessä sen ulottuvuudet alkavat selkiintyä ja ennen pitkää myös rajautumiselle löytyy perusteet. Samoin ohjaajan kanssa keskustellen aiheen rajaukset yleensä selkiytyvät. Tällöin myös hahmottuu tutkielman toteutukseen liittyvät mahdolliset esteet ja sen tarvitsemat resurssit. Tutkielman

toteutumiseksi on tärkeää selvittää esimerkiksi sitä, kuinka todennäköistä on saada tarvittava tutkimusaineisto, kuinka halukkaita tutkimushenkilöt ovat osallistumaan tutkimukseen tai vastaamaan kyselylomakkeisiin, millaisia lupia tutkielma edellyttää jne.

Aiheen valinta on päätös, jossa kannattaa pitäytyä. Vaikka mieleen voi tulla monia muitakin hyviä aiheita, silti pitäytyminen tehdyssä aihevalinnassa on tutkielman valmistumisen kannalta tärkeää. Aiheen vaihtaminen merkitsee yleensä sitä, että tutkielman eteen tehty työ menee hukkaan.

Jos aihe tuntuu hankalalta, sen näkökulmaa ja rajausta pitää huolella puntaroida, ja näin saattaa työn perusteet kuntoon. Vaikkei aihe näidenkään ratkaisujen jälkeen vaikuta ”maailman parhaimmalta”, siinä kuitenkin yleensä kannattaa itsepintaisesti pitäytyä, sivuille vilkuilematta ja valittuun aiheeseen keskittyen. Kysehän on 10 pisteen suuruisesta opinnäytetyöstä, ei lopulta sen kummemmasta.

4 MITEN SAADA KIRJOITTAMINEN SUJUMAAN?

Kirjoittaminen on aina vaikeaa, eikä kirjoitusprosessin käynnistymiseksi ole muuta tietä kuin päätös alkaa kirjoittaa. Rohkeus aloittaa, kirjoittaa vaikka vain muutama ajatus, onkin usein kimmoke uuden tekstin syntymiselle. Kirjoittaminen kehittyy kirjoittamalla. Samoin omat ajatukset selkiintyvät kirjoittamalla: vasta kirjoittaessa ymmärtää paremmin mitä ajattelee. Kirjoittaminen kirkastaa ajattelua ja ajattelu selkiyttää kirjoittamista.

Kirjoittamistapoja ja -tyylejä on runsaasti. Joku haluaa ensin hahmotella koko kandityön rakenteen ja alkaa vasta sen jälkeen täyttää sisältöä tekstillä. Toinen taas kirjoittaa aihepiiriin kuuluvia asioita sieltä täältä ja kirjoitettuaan tekstiä eri näkökulmista hän alkaa ryhmitellä ja luokitella kirjoittamaansa.

Punaisen langan löytäminen ei ole aina helppoa tai suoraviivaista. Ehkä mielessä on niin monta asiaa yhtä aikaa, ettei tiedä, mistä aloittaa.

Tärkeintä on aloittaa jostakin, saada jotain kirjoitettua. Kokonaisten virkkeiden aikaansaaminen voi helpottaa omien ajatusten ilmaisemista. Toki käsitekartat ja ranskalaisten viivojen luettelotkin voivat auttaa hahmottamaan oman työn kokonaisuutta, mutta suoranaisten virkkeiden kirjoittamista ei pitäisi kartella liian kauan. Monesti kirjoittamisen ohjenuoraksi sopii vakuuttelu siitä, kuinka teksti on aina syntyvaiheessa alustavaa. Alkuun on vain päästävä ja hyväksyttävä alun keskeneräisyys. Kokeneetkin kirjoittajat kokevat usein aloittamisen vaikeuden.

4.1 Kahdeksan vinkkiä kirjoittamisen helpottamiseksi

1. Aloita helpoimmasta asiasta

Kirjoittaminen kannattaa aloittaa asiasta, joka omaan tutkielmaan selkeimmin kuuluu, joka tuntuu helpolta ja joka voi vaikuttaa itsestään selvältäkin. Helpoimman asian jälkeen nousee mieleen seuraava asia, jota tutkielma kaipaa. Näin kirjoittaminen etenee, eikä kirjoittaessa tarvitse murehtia kaikkea tulevaa kirjoitettavaa. Yleensä seuraavat kirjoittamisen vaiheet ja sisällöt muokkaantuvat sitä mukaa, kun teksti pääsee alkuun ja saa sisältöä.

2. Varaa kirjoittamiselle säännöllinen aika

Luo itsellesi selkeä aikataulu ja -rytmi kirjoittamisen etenemiseksi. Annostele teksti joko niin, että päätät tuottaa tekstiä joka päivä tai varaa tietty kellonaika kirjoittamiselle. Pidä mukana muistiinpanovälineitä, jotta saat heti tehtyä muistiinpanoja, jos mieleesi juolahtaa jotain tutkielmasi kannalta tärkeää. Oivalluksen hetket eivät katso aikaa eikä paikkaa.

3. Harkitse milloin lopetat kirjoitusrupeaman

Jos lopetat kirjoitusrupeamaan sellaiseen vaiheeseen, että tiedät, mitä seuraavaksi kirjoitat, pääset ripeästi tauon jälkeen jatkamaan. Jätä ajatus tai vaikkapa lause kesken, jolloin osaat heti seuraavassa kirjoitusvaiheessa jatkaa.

4. Helpota kirjoittamista rutiineilla

Luo itsellesi olosuhteet, jotka helpottavat kirjoittamisen käynnistymistä. Kirjoittamisvalmiutta voi edistää kirjoittamisympäristön avulla. Sopiva kirjoittamiseen tarkoitettu työskentelytila, tietty huoneen nurkkaus, tietyt välineet ja esineet voi oppia ehdollistamaan kirjoittamiseen. Ulkoisillakin tekijöillä voi näin helpottaa omaa mieltä virittämään kirjoittamistyöhön.

5. Kuvittele kirjoittavasi hyvälle tutullesi

Kuvittele, mitä asioita sinun tulisi kirjoittaa hyvälle tutullesi, joka tuntee aihepiirin ja joka on asiasta kiinnostunut. Mitä hän haluaisi sinun kirjoittavan? Mitkä asiat ovat aihepiirissä tärkeitä selvittää, miten kirjoittaa niin, että hän ymmärtää ja kiinnostuu, pystyy seuraamaan esitettyä ajatuksenkulkua lukemalla? Tämä ajattelutapa johtaa tieteellisestikin hyvään tekstiin.

6. Puhuminen voi poistaa kirjoittamisen tulpan

Jos kirjoittamista estää valkoisen paperin kammo, alkuunpääsyn vaikeus ja kyvyttömyys käynnistää kirjoittaminen, yksi käyttökelpoinen ratkaisu voi olla puhua omia ajatuksia ääneen, äänittää ne ja kirjoittaa näin tuotettu puhe tekstiksi. Tekstin tuottamisen salpaajat pitää yrittää poistaa ja kirjoittamisen kynnystä madaltaa.

7. Pyydä palautetta ohjaajalta, luetuta ja keskustele tekstistäsi

Kirjoittaessa on kyettävä perustelemaan tutkielman etenemisen vaiheet ja ratkaisut. Miten loogista, täsmällistä ja virheetöntä teksti on? Onko teksti tutkittavan ilmiön kannalta tasapuolista, kattavaa ja kriittistä. Ohjaajan ohella on tärkeää luetuttaa tekstiä toisilla. He voivat arvioida, aukeaako tekstin johtoajatus tekstissä ja selviääkö tutkielmassa tutkimuksen prosessin etenemisen vaiheet.

Tieteellisen kirjoittamisen ydin on välttää tekstin tulkinnanvaraisuus, eikä lukijan kykyä lukea rivien välistä saa yliarvioida. Useiden muokkauksien ja valintojen jälkeen tekijä voi pitää joitakin asioita itsestään selvinä jättäen ne kirjoittamatta. Tärkeää on myös kyetä esittämään tutkimusvaiheet lukijan kannalta loogisesti.

Hyväkin kirjoittaja sokeutuu omalle tekstilleen – siksi kannattaa luetuttaa myös työn välivaiheita. Näin välttyy paremmin myös mahdolliselta hukkatyöltä.

8. Harkitse kirjoittamisesi vaativuutta suhteessa omaan tilanteeseen

Kirjoittaminen riippuu myös siihen kulloinkin käytettävissä olevasta ajasta sekä omasta vireystilasta. Opinnäytetyön kirjoittamiseen kuuluu paljon mekaanisia kirjoittamisen ja kirjaamisen vaiheita, luonnosteluja, tukiaineiston keräämistä tai liitemateriaalin työstämistä. Näitä on hyvä kirjoittaa silloin, kun käytettävissä on niukasti aikaa (tunti tai pari muun työn lomassa), väsymys painaa tai keskittyminen on vaikeaa.

Tutkielman sisällön muokkaus, asioiden kypsyttely ja tekstin kirkastaminen ovat sen sijaan vaativimpia kirjoitusvaiheita, joihin tulee saada keskittyä rauhassa. Vaativaan kirjoittamisen hiomistyöhön tulee varata riittävästi aikaa sekä hyvä vireystila.

4.2 Hyvän tieteelliseen tekstin kirjoittaminen

Mitä on tieteellinen teksti?

Tieteellinen teksti kuvaa, analysoi ja perustelee tarkasteltavaa ilmiötä täsmällisesti ja selkeästi. Parhaimmillaan teksti perustuu monipuoliseen ja kriittiseen lähdekirjallisuuden tarkasteluun ja on kuvailevaa, analysoivaa, pohtivaa ja kriittistä. Erinomainen tieteellinen teksti on asiallista, erittelevää, selkeää ja täsmällistä sekä johdonmukaisesti etenevää ja lukijan mielenkiinnon säilyttävää. Väitteiden perustelujen tulee olla pitäviä ja riittäviä. Tieteellisen tekstin ei tarvitse olla kuivaa, vaan kaiken asiallisuuden ohella ilmaisussa olisi hyvä säilyttää oma persoonallinen tyyli.

Hyväksi kirjoittajaksi oppii kirjoittamalla

Kirjoittamaan oppii vain lukemalla ja kirjoittamalla, eikä kirjoittamisen taitojen harjoittelu pääty koskaan: aina voi kehittyä ja harjaantua toisilta saadun palautteen avulla.

Tieteellisen kirjoittamisen taitoa voi harjoittaa myös prosessikirjoittamisen vaiheiden avulla (Linnakylä, Mattinen & Olkinuora 1992). Niitä on seitsemän:

1. Valmistautuminen

- on pohjustustyötä, jolloin kirjataan ylös aiheeseen liittyviä tietoja, kokemuksia ja mielipiteitä. Kuviot, luetteloinnit, käsittekartat, avainsanat, ranskalaisten viivojen luettelot yms. ovat kaikki tärkeitä aiheenpiirin kokonaisuuden hahmottamiseksi. Erilaisten näkökulmien löytämistä voi auttaa myös aivoriihityöskentely pareittain tai ryhmissä.

2. Pääkohtien kirjaaminen

- Pyritään luetteloimaan asiat loogisemmaksi kokonaisuudeksi, jolloin pääkohdat ja oleellisuudet nousevat esiin, ja ehkä saadaan jo muoto sisällysluettelostakin.

3. Luonnostelu ja raakaversio

- Kirjoitetaan ensimmäiset tekstiversiot, jolloin työn teoriaosalle alkaa muotoutua sisältöjä. Raakaversiota kirjoittaessa muutoseikat ja kielenhuolto kannattaa häivyttää mielestä, jos ne estävät ajatusten virran. Linnakylä ym. (1992, 92) ohjeistavatkin: ”Kirjoita 3-15 minuuttia taukoamatta. Älä lue kirjoittamaasi. Älä korjaa virheitäsi. Koeta saada mahdollisimman paljon ajatuksia paperiin. Jos et keksi uusia ajatuksia, älä lopeta kirjoittamista, vaan kirjoita esimerkiksi ’mitähän minä sitten kirjoittaisin’ tai jotain muuta vastaavaa. Unohda säännöt. Kirjoita vapaasti.”
- Ensimmäisen raakaversioon jälkeen tutkielmasta pyydetään palautetta ohjaajalta ja seminaariryhmältä ja palautteen myötä tekijä harkitsee, mitä muutoksia, lisäyksiä, poistoja tai täsmennyksiä teksti tarvitsee.

4. Muokkaus ja syventäminen

- Kirjoitetaan uudet versiot, joissa otetaan huomioon saatu palaute. Aihetta syvennetään, luetaan lisää, tutustutaan uusiin lähteisiin, samoin kirjoitettujen asioiden järjestystä sekä painopisteitä saatetaan muuttaa. Eri lähteistä tulevan tiedon kriittinenkin tarkastelu, eri asiaperusteiden tai vaihtoehtojen puntarointi sekä monipuolinen argumentointi ovat tärkeitä. Tässäkin vaiheessa on parempi kirjoittaa mieluummin liikaa kuin liian vähän. Eikä vielääkään kannata huolehtia kielenhuollosta, koska sen voi tehdä myöhemmin. On tarpeetonta yrittää kirjoittaa heti valmista tekstiä. Kirjoittamista ohjaa se, minkä kokee tekstin päätarkoitus.
- pyydetään palaute muokkaantuneesta versiosta ja erityisesti sen pulmakohdista

5. Toimittaminen

- Otetaan huomioon saatu palaute ja muokataan tekstin asiasisältö ja rakenne (eteneekö asioiden kehittäminen johdonmukaisesti, onko kokonaisuus tasapainoinen, onko jokainen luku ja otsikko tarpeen ja oikealla paikalla, puuttuuko jotain, ovatko kaikki kuvat ja taulukot tarpeen ja oikeassa paikassa, onko lähdeviitteet merkitty oikein ja täsmällisesti jne.). Tässä vaiheessa kirjoitetaan myös pohdinta sekä johdanto.

6. Oikoluku

- Kiinnitetään huomio oikeinkirjoitukseen ja ulkoasuun. Tekstinkäsittelyohjelma auttaa, mutta kirjoitusvirheiden ohella kannattaa kiinnittää huomiota sanavalintoihin, virkkeiden ja lauseiden selkeyteen ja pituuteen yms.

7. Julkistaminen ja arviointi

- Tutkielma julkistetaan tutkielmaseminaarin ryhmälle ja se tulee arvioiduksi tutkielmalle asetettujen kriteerien valossa. Arvioinnin tekee ohjaaja, mutta hän voi pyytää arviointia myös tekijältä itseltään sekä seminaariryhmän jäseniltä.

Kandidaatintutkielman kirjoittaminenkin, kuten mikä tahansa tieteellinen opinnäytetyö, on prosessi, joka etenee alun haparoinnista valmiiksi työksi.

On silti huomattava, että mikään opinnäytetyö ei ole koskaan valmis: hioa voi loputtomiin, aina tulee uusia asioita mahdollisesti lisättäviksi. Joskus on vain kyettävä laittamaan piste tekstille.

Parhaimmillaan opiskelija siirtyy kandidaatintutkielman kirjoittamisprosessin myötä noviisikirjoittajan käytänteistä kohti asiantuntijakirjoittajan käytänteitä (Lindblom-Yläne & Nevgi 2009).

Oppaita tieteelliseen kirjoittamiseen löytyy runsaasti (esim. Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010; Kinnunen & Löytty 2002; Lonka, Lonka, Karvonen & Leino 2006).

4.3 Plagioinnin välttäminen

Kandidaattitutkielmassa opiskelija nojautuu omalla tieteenalallaan tuotettuun yhteiseen kieleen sekä oppii ja hyödyntää tieteenalalla luotua tietoa. Tutkielmansa avulla hän muodostaa käsityksensä aihepiirinsä sekä tieteenalan keskeisistä teorioista ja aiemmista tutkimuksista. Tällöin hän joutuu viittaamaan tai saa viitata muiden kirjoittamiin teksteihin. Viittaukset myös osoittavat aihepiirin perehtyneisyyden laajuutta ja monipuolisuutta. Siksi viittauksia on tärkeää ja tarpeellista käyttää, mutta toisten tekstejä ei saa kopioida sellaisenaan eli plagioida.

Plagioinnilla tarkoitetaan varkautta, jossa toisen tekijän ideat, tutkimustulokset tai sanamuodot esitetään omina. Plagiointi on

ehdottoman tuomittava ja tiedemaailmassa seurauksiltaan hyvinkin jyrkkä teko. Luottamuksen menettäminen on vakava isku tutkija- ja tutkimusyhteistyölle sekä tieteenalan kehittämislle.

Muistiinpanoja kirjoitettaessa kannattaa ilmaista hyvin täsmällisesti tieto siitä, mihin teksti perustuu tai mistä se on lainattu. Lähdeviitettä koskevat yksityiskohtaiset tiedot on syytä kirjata tarkoin ylös aina muistiinpanoja tehtäessä. Itselle on tarpeen kertoa myös muistiinpanotapa niin, ettei tule tietämättään syyllistyneeksi kirjalliseen varkauteen.

Lapin yliopistossa on otettu käyttöön **plagiaatintunnistusjärjestelmä Urkund**. Sen avulla kaikki kandidaatintutkielmat tarkistetaan tekstien alkuperäisyyden varmistamiseksi. Kun opiskelija haluaa jättää tutkielmansa arvioitavaksi, työ menee Urkund-tarkistukseen opettajan antamin ohjein. Järjestelmä vertaa tarkasteltavaa opinnäytetyötä muihin julkaistuihin tietoihin.

Kandidaatintutkielman kirjoittajan on tärkeää noudattaa tieteellisen kirjoittamisen lainauksen pelisääntöjä. Jos lainaa toisen tekstiä sana sanalta, silloin lainauksen yhteydessä on käytettävä lainausmerkkejä sekä kursiivia niin, että teksti erottuu selvästi omasta tekstistä. Pelkkä viittaus lähteeseen ei oikeuta käyttämään toisen sanamuotoja sellaisenaan. Suoria lainauksia kannattaa käyttää harvoin ja harkiten. Myös Internetistä löydettyyn tekstiin pitää ehdottomasti viitata. Samoin toisesta kielestä käännetty teksti pitää muokata omalle kielelle. Lähdeviitteitä koskevat ohjeet on esitetty tämän oppaan liitteenä 2.

Tavoitteena on se, että jokainen harjoittelee ja oppii oman ilmaisutapansa samalla, kun aihepiirin sisällön tuntemus jäsentyy, tietopohja kasvaa ja ymmärrys syvenee. Lähdeviitteiden tarkasta merkinnästä ei pidä tinkiä.

5 MITÄ ON HYVÄ OHJAUS?

Kandidaatintutkielma on tekijänsä itsenäinen opinnäytetyö, mutta opiskelijalla on oman työskentelynsä tukena ohjaaja ja tutkielmaseminaari.

Kandidaatintutkielmaa tekevällä on oikeus saada ohjausta ja palautetta työstään koko prosessin ajan sekä henkilökohtaisesti että tutkielmaseminaareissa.

Ohjaajan tehtävänä on neuvoa ja opastaa tutkielman tekijää, lukea työn välivaiheita, antaa palautetta ja näkökulmia sekä pohtia yhdessä tekijän kanssa kysymyksiä, jotka vievät työtä eteenpäin. Hänen tehtäviinsä kuuluu myös arvioida työn tasoa, sen ansioita ja puutteita, ja tehdä tätä koko työskentelyprosessin ajan. Tutkielman tekijän tulee saada tietää kaikki se tarpeellinen tieto, jota käytetään kandidaatintyön arvioimisessa ja arvosanan määräytymisessä ennen lopullisen arvosanan määräytymistä. Pahinta on, jos vasta arvosanan antamisen jälkeen ohjattava tietää, millaisiin asioihin hänen olisi pitänyt kiinnittää enemmän huomiota.

Onnistunut ohjaussuhde merkitsee myös molemminpuolista luottamuksellisuutta, jolloin sekä ohjaaja että ohjattava voivat tuoda esiin kaiken sen tiedon ja näkökulmat, kysymykset, epäilykset, huolet, heikkoudet ja vahvuudet, jotka tutkielman tekemisen prosessissa ilmaantuvat.

Ohjaussuhde edellyttää myös molemminpuolista sitoutuneisuutta ja johdonmukaisuutta. Ohjattava sitoutuu tekemään työtään sovitun aikataulun puitteissa ja ohjaaja sitoutuu lukemaan, kommentoimaan, keskustelemaan ja pohtimaan työn etenemistä sovitun aikataulun mukaisesti. Ehkä jo ohjaussuhteen alussa ohjattava esittää myös tavoitteensa siitä, millaisella aikataululla hän haluaa edetä ja millaiseen tavoitteeseen hän tähtää.

Kandidaatintutkielman tekijän ja ohjaajan välille voitaisiin luoda ohjaussopimus tai -suunnitelma, josta kävisi ilmi ohjaussopimuksen osapuolet, luonnehdinta opinnäytetyön aiheesta, aikataulutavoitteista sekä sopimuksia osapuolten sitoutumisesta muun muassa ohjaustapaamisiin, sovittuihin aikatauluihin sekä niiden mukaisiin kirjoittamis- ja lukemistehtäviin sekä palautteiden antamiseen.

Ohjaussuhde on kehittyvä suhde, joka syvenee kandidaatintutkielman edessä sekä keskinäisen lisääntyvän vuorovaikutuksen myötä.

Ohjaajalle jokainen kandidaatintutkielman ohjaamisen prosessi on erityinen ja muista poikkeava, sillä jokainen kandidaatintutkielma on omanlaisensa: aihe on erilainen ja tekijä on erilainen. Kandidaatintutkielma on siis haaste myös ohjaajalle. Silti yleisimmät kandidaatintutkielman solmukohdat ovat yleisesti tiedossa, ja niihin tarttumalla ohjaaja voi monin tavoin lyhentää ja oikoa tutkielman valmistumisen prosessia. Hän voi auttaa ja helpottaa tekijää monien kynnysten ylittämisessä – eikä prosessin tarvitse olla ylivoimaisen pitkä ja mutkikas, yksittäisissä vaiheissa liaksi viipyvä.

Silti ilman omaa työtä ja paneutumista kandidaatintutkielma ei valmistu. Vaivaa pitää nähdä, eikä kandidaatintutkielma synny ilman työtä, lukemista ja paneutumista. Mutta liian pitkään yksin puurtaessa oma tutkielma voi harhautua aivan sivuraiteille ja/tai valmistuminen voi estyä. Siksi ohjaaja ja opiskelutoverit sekä seminaariryhmä ovat äärimmäisen arvokkaita.

Vaikka ohjaaja on alan asiantuntija ja vaikka häntä on syytä sellaisena kunnioittaa, häneltä ei voi odottaa ihmetekoja. Ehkä tutkielman aihe on ohjaajalle outo eikä hänen näkemyksiään työn etenemisestä voi pitää ehdottomina vaatimuksina. Jos ohjeet tuntuvat hankalilta tai ristiriitaisilta tai eivät tue oman työn etenemistä, niihin ei pidä tarrautua. Ohjaajan sanaa ei voi yleensä pitää ehdottomana, enemmänkin kysyvänä tai ehdottavana. Vastuu työn ratkaisuisista ja valinnoista on kuitenkin tekijällä

itsellään. Silti ohjaaja ei voi pestä käsiään ohjauksesta vetoamalla ohjattavan vastuuseen ”itsenäisenä opinnäytetyönä”. Ohjaus antaa parhaimmillaan tukea oman tien ja perusteiden löytämiseksi tai uudistamiseksi. Joskus on tarpeen pyrkiä perustelemaan oman työn ratkaisut paremmin.

6 MILLAISTA ON RAKENTAVA PALAUTE?

Ohjaajan tehtävä on antaa palautetta ja sen antaminen voi olla yhtä vaikeaa kuin palautteen vastaanottaminen. Palautteen antamisessa tärkeää on kiinnittää huomiota siihen, miten palautteen ilmaisee, mikä on vastaanottajan asema ja minkälaisesta palautteesta vastaanottaja saa avun. Palaute on erilainen työn ollessa luonnosvaiheessa kuin silloin, kun sitä voidaan pitää valmiina.

Alkuvaiheessa aiheellisinta on kokonaisrakenteen hahmottaminen sekä päälinjojen pohdiskelu. Valmiiksi tarkoitettussa työssä voidaan kiinnittää tarkemmin huomiota sekä sisällön että kielen oikeellisuuteen ja ulkoasun viimeistelyyn. Palautteen vastaanottajan taas tulisi ymmärtää palaute muutos- ja kehittämisehdotuksina, jotka edistävät työtä ilman että omaa työn puolustaminen estää kuulemasta sen muokkaussuosituksia.

Palautekeskustelussa on tärkeää myönteinen tunnesävy sekä ohjauskeskustelun rakenteellinen selkeys. Anna-Raija Nummenmaa (2008) toteaa opiskelijoiden ohjauskokemuksia tutkittuaan, että opiskelijat pitävät vähiten onnistuneena ohjaustilannetta, jossa ohjaaja on etäinen ja kylmä, eikä ohjauskeskustelussa ole mitään rakennetta. Vaikka ohjaussuhde olisi lämmin ja ystävällinen, mutta jos siinä ei ole tarkasteltavan opinnäytetyön osalta rakenteellista johdonmukaisuutta, ohjauskeskustelun hajanaisuus tai strukturoitumattomuus mitätöi hyvän ohjauksen. Opiskelijat siis arvostavat asiantuntevaa, asioita rakenteellisesti eteenpäin vievää sekä vuorovaikutukseltaan lämmintä ja empaattista ohjaajaa.

Yliopisto-opintojen ohjauksesta on kirjoitettu paljon (esim. Hakala 2008; Lindblom-Ylänne, Lonka & Slotte 2001; Lindblom-Ylänne & Nevgi 2009; Määttä 2009; Onnismaa 2007; Vehviläinen 2001).

Rakentavan palautteen piirteet:

- Jokaisessa työssä on vahvuuksia. Niistä on hyvä aloittaa ohjauskeskustelu. Näin palautteen vastaanottajan on helpompi kuunnella kommentteja työn muutos- ja korjausehdotuksista.
- Palaute tulee kohdistaa tekstiin, ei kirjoittajan persoonaan.
- Tutkielman alkuvaiheessa palautteen voi suunnata työn päälinjoihin ja työn edetessä palaute kohdentuu yhä enemmän yksityiskohtiin.
- Korjausehdotukset tulee ilmaista konkreettisesti ja yksilöidysti. Toteamukset ”ihan hyvä” tai ”näinkin menee” eivät auta kirjoittajaa tekstin muokkaamiseksi.
- Korjausehdotukset on tarpeen kohdistaa sellaisiin kohtiin, jotka vaikuttavat lukijasta epäselviltä. Kirjoittajan on helpompi ryhtyä korjauksiin saatuaan ohjaajalta palautetta: ”en oikein ymmärtänyt, mitä tässä kohdassa tarkoittit” verrattuna tuomitsevaan sävyyn: ”tämä kohta oli kirjoitettu niin sekavasti, ettei siitä saa selvää”.
- Kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri on ensiarvoisen tärkeä (ks. 7.3 opiskelijan esiintymisjännitys). Ohjauskeskustelun sävyn tulee olla hienotunteinen ja arvostava, ei lannistava, nolaava tai nujertava!
- Palautteen rehellisyys kannustaa työn etenemiseen; hyvä ohjaaja on kriittinen, mutta turvallinen peili.
- Ohjauskeskustelujen ja yhteydenpidon säännöllisyys on tärkeä, koska tekijä voi jumiutua ennalta-arvaamattomiin pulmakohtiin kykenemättä etenemään itsekseen.

Silloin, kun ohjaaja ehkä arkailee nostaa esiin ongelmaisia asioita ennakoiden kirjoittajan kielteisiä reaktioita, hän saa usein

huomata, että kirjoittaja yleensä itsekin tietää kyseiset puutteensa ja pulmakohdansa. Ideaali keskustelu yliopistossa on kriittistä eli asioita ja näkökulmia arvioivaa pitäen kiinni edellä mainituista rakentavan palautteen periaatteista.

Hyvä päätös ohjauskeskustelulle voi olla kysymys: ”Mitä aiot seuraavaksi tehdä?” Vastauksen perusteella sekä ohjaajalle että ohjattavalle selkiintyy työskentelyn jatko sekä varmistus siitä, että ohjauskeskustelussa esille tulleet asia on ymmärretty oikein. Samalla avautuu tilaisuus korjata mahdolliset virhetulkinnat.

7 MIKÄ ON TUTKIELMASEMINAARI?

Kandidaatintutkielman valmistumisen tukea on ohjaajan ohella 8–16 vertaisopiskelijasta muodostettu seminaariryhmä. Samaan ryhmään tulevien opiskelijoiden perustiedot vaihtelevat, mutta tavoitteena on, että kandidaatintutkielmaprosessi olisi jokaiselle onnistunut ja siirtovaikutuksiltaan myönteinen.

Seminaari edustaa yliopisto-oppimisen sosiaalisuutta. Oppiminen on ihmisten välinen vuorovaikutuksellinen prosessi, jossa yksilö oppii yhdessä toisten kanssa toimimalla. Seminaarissa käsitellään jokaisen opiskelijan kandidaatintutkielman työvaiheita siten, että jokainen voisi edetä työnsä kanssa saatujen palautteiden ja yhteisissä keskusteluissa nostettujen näkökulmien avulla.

Kandidaatintyön tekemisen prosessi on yleensä siis myös ryhmäprosessi. Seminaariryhmä on tieteellistä keskustelua harjoitteleva oppimisyhteisö. Siinä toimiminen harjaannuttaa yhteiseen ideointiin, ongelmanratkaisuun, tavoitteenasetteluun, palautteen antamiseen ja vastaanottamiseen. Ohjaajan tehtävä on tukea ryhmän työskentelyä. (Vehviläinen ym. 2009.)

7.1 Seminaarityöskentelyn luonne

Ohjaajalla on merkittävä rooli seminaarityöskentelyn onnistumiseksi ja varsinkin opiskelijoiden kandidaatintutkielmien etenemiseksi ja valmistumiseksi.

Ohjaajan tulee ohjata, motivoida ja valvoa töiden etenemistä niin, että ne täyttävät tieteelliset kriteerit ja että niiden myötä opiskelijat voisivat oppia ja hyödyntää tieteenalalla luotua tietoa siten, että heidän tietonsa jäsentyvät, ymmärryksensä syvenee ja tieteelliset valmiutensa vahvistuvat.

Seminaariryhmän opiskelijajäsenien tulee osallistua aktiivisesti seminaarikeskusteluihin, tuoda esiin omia näkemyksiään toisten töiden kysymyksistä ja harjoitella näin myös tieteellistä

argumentointia. Samalla jokainen seminaarin jäsen saa myös palautetta ja keskustelutukea seminaariyhteisöltä. Keskustelussa ohjaaja on mentori, joka omalla palautteenantotyyllillään antaa mallin tieteellisten töiden käsittelystä asiantuntijan tavoin. Onnistuneen seminaarityöskentelyn myötä opiskelijat kasvavat *”kognitiivisesta oppipoikaroolista opettajarooliin”* (Vehviläinen ym. 2009) tai *”noviisista ajattelun eroista ja keinoista kohti asiantuntijan työskentelytapoja”* (Penttinen 2005).

Voidakseen osallistua aktiivisesti seminaarityöskentelyyn jokaisen opiskelijan tulisi perehtyä ennakolta toisten töihin. Tällöin he kykenevät täysipainoisesti keskustelemaan töistä pohtien vaihtoehtoja ja valintoja, niiden perusteluja, antaen tukea eri vaiheisiin, auttaen työn jäsentelyissä ja rakenteessa sekä aineiston hankintapulmissa ja muissa käytännön kysymyksissä.

7.2 Opiskelija opponenttina

Seminaarissa jokainen opiskelija saa palautetta omasta työstään ja pyrkii edistämään työtään saamansa palautteen avulla. Lisäksi seminaarityöskentelyssä tulee oppia ja opetella myös palautteen antamista ja arvioivaa keskustelua. Oppiakseen antamaan vertaispalautetta jokainen opiskelija saa seminaarissa myös ns. opponentin eli kommentoijan tehtävän. Jokainen opiskelija toimii yhden työn opponenttina sovitun aikataulun mukaisesti.

Opponointi merkitsee vuoropuhelua, jossa opponentti esittää oman näkemyksensä työstä ja pyytää tutkielman tekijää perustelemaan tekemänsä valinnat. Opponentti johtaa yhteistä keskustelua, jossa kiinnitetään huomiota työn ansioihin sekä pyritään löytämään näkökulmia työn muokkaamiseksi. Työn tekijä saa näin perustella omia ratkaisujaan ja varmistua niiden toimivuudesta – tai sitten hän saa eväitä joko muuttaa tai selkeyttää tutkimustaan. Opponointiin valmistautuminen vaatii paljon aikaa, koska opponentin pitää lukea työ huolella ja pohtia lukuisia asioita, muun muassa:

- **Otsikko:** Vastaako otsikko sisältöä? Onko otsikko riittävään tiivis ja informatiivinen?
- **Johdanto:** Kuinka hyvin lukija pääsee asiaan? Tuleeko työn tausta ja tarkoitus esiin? Herättääkö työ kiinnostusta?
- **Työn kokonaisrakenne:** Rakentelun selkeys? Etenemisen johdonmukaisuus? Käsitellyt teemat: ovatko kaikki asiat tarpeellisia, puuttuuko jotakin, onko jotakin liikaa?
- **Pääosien sisältö:** Miten pääosat on kirjoitettu? Teoriaosa, tutkimuskysymykset, empiirinen toteutus ja tutkimustulokset - kattavuus, täsmällisyys, vakuuttavuus, riittävyys, luotettavuus, huolellisuus, jne.?
- **Johtopäätökset ja pohdinta:** Tulosten merkitys? Tulosten tarkastelu teorian valossa? Jatkotutkimusaiheet?
- **Lähdemateriaalin käyttö:** Lähteiden valinta ja käyttö? Lähdemerkintöjen tarkkuus?
- **Kokonaisvaikutelma:** kiinnostavuus, selkeys, eheys, kirjallisen ilmaisun oikeakielisuus, huoliteltu ulkoasu?

Opponoinnin sävy tulee säilyä rakentavana ja myönteisenä, jolloin opiskelijan opponointia koskevat samat rakentavan palautteen piirteet, joita esittelen luvussa 6. **Yksityiskohtainen oikeinkirjoitus- ja välimerkkivirheiden luetteleminen ei myöskään kuulu asiaan.**

7.3 Esiintymisjännitys

Kandidaatintutkielman myötä opiskelija saa ottaa ensiaskeleet akateemisen tutkimustyön julkisuuteen. Tutkimusraportin kirjoittamisen lisäksi sitä pitää esitellä seminaarissa ja on kyettävä keskustelemaan omasta työstä. Samalla pitäisi olla valmis vastaamaan kysymyksiin, puolustamaan omia ratkaisuja sekä joustamaan uusien näkökulmien auetessa. Näitä ominaisuuksia oppii vuorovaikutustilanteiden myötä, toisten kanssa keskustellen. Myös kyky toimia toisten töiden kommentoijana ja opponenttina on harjoittelua vaativa piirre.

Seminaarityöskentely edustaa yliopisto-oppimisen sosiaalista ulottuvuutta. Tämän päivän akateeminen työskentely, onpa se

sitten oppimista, opettamista, tutkimusta tai kehittämistä, on yhteistyötä sekä yhdessä tekemistä. Tieto, ideat ja ajatukset sekä kehittämisenäkökulmat rakentuvat vuorovaikutuksessa, jolloin erilaiset näkökulmat, kannanotot, argumentit ja kriittisetkin vastaväitteet voivat hedelmällisiä. Myönteisessä ilmapiiressä kysyvä tai kyseenalaistavakin työskentelyote luo uutta.

Lähes jokaista opiskelijaa oman seminaarityön esittely jännittää, ja jo ohjaavan professorin tapaaminen voi hermostuttaa. Merja Almonkari (2007) osoittaa väitöskirjassaan, kuinka opiskelijat arvioivat kokevansa eriasteista jännittämistä (hermostuneisuutta, ahdistuneisuutta, pelkoa, fyysisiä tuntemuksia) erityisesti pitäessään seminaariesitelmää (53 % vastaajista) sekä toimiessaan opponenttina seminaarissa (25 %). Jännitys liittyy tilanteisiin, joissa opiskelija joutuu huomion kohteeksi, arvioiduksi tai uuteen viestintärooliin.

Jännittäminen seminaaritulanteessa voi johtua aiemmista kielteisistä esiintymiskokemuksista tai niistä muodostuneista tulkinnoista (”kukaan ei arvosta työtäni”, ”kuulijat eivät ole tästä tippaakaan kiinnostuneita”, ”minut halutaan vain nolata”). Itselle asetetut vaatimukset ja suoritustavoitteet voivat myös olla niin korkeat, ettei niitä pysty saavuttamaan (”yksikin poikkipuolinen sana saa minut romahtamaan”, ”en kestä ainoatakaan virhettä”). Riittämättömyyden tunteet salpaavat, jos ei kykene näkemään omassa suoritustasossaan onnistuneisuutta. Nämä kielteiset käsitykset ovat usein oppimisen tulosta, ja siinä mielessä ne voidaan myös poisoppia. On tärkeää tarttua haasteisiin, joissa voi saada onnistumisen kokemuksia. Kykyä kiinnittää huomiota myönteisiin piirteisiin täytyy myös harjoitella – vuorovaikutuksessa toisten kanssa.

Huolellinen valmistautuminen omaan esitelmään on oiva tapa helpottaa jännitystä. Oma esitystä voi harjoitella vaikka puhumalla se ääneen yksin tai harjoitusyleisön edessä (näinhän väittelijät valmistavat väitöstilaisuuden alussa esittämänsä ns. lectionsa). Seminaariesitelmään valmistautuessa on tärkeää pitää

mielessä myös rakentavan palautteen periaatteet. Jokaisessa tutkielmassa on ansioita, ja jokaisesta työstä löytyy myös vaihtoehtoja, joita voi puntaroida. Seminaari on nähtävä vuorovaikutustilanteena, jossa on mahdollisuus saada tukea ja näkökulmia omaan työhön, ja niitä voi jakaa toisten kanssa. Omien puheenvuorojen ei tarvitse olla täydellisiä, eikä keskeneräisiäkään ajatuksia tarvitse säästellä, koska jokainen ajatus tai kysymys poikii uusia näkökulmia. Seminaarissa oma aktiivisuus sekä oman jännityskokemuksen jakaminen toisten kanssa voi olla avuksi. Tällöin tulee myös ilmi, että harva opiskelija välttyy jännittämiseltä.

Opiskelija itse voi olla seminaaritalanteessa vaikuttamassa myönteisen ja kannustavan ilmapiirin syntymiseen. Tapa antaa palautetta toisille toimii peilinä ja vaikuttaa siihen, millaiseksi seminaarihenki muodostuu. Parhaimmillaan vuorovaikutus opiskelijatovereiden ja ohjaajan kanssa muodostuu omaa oppimista tukevaksi ja rikastuttavaksi.

Onnistuneimmillaan seminaarissa oman työn esittely voi muodostua innostavaksi kokemukseksi: ”Olen valmistautunut hyvin, aiheeni on kiinnostava ja on mieluisaa saada kertoa siitä muille!”

7.4 Tutkielmaseminaarin ohjelma

Esittelen ehdotuksen kandidaatintutkielmaan kuuluvan seminaarin ohjelmaksi. Siihen sisältyy aloitusseminaari, käsittelyseminaareja, joiden määrä riippuu seminaarin osanottajien määrästä sekä loppuseminaari.

Aloitusseminaari orientaatiota

- Alkuinformaationa tai -orientointina seminaariryhmän jäsenille kerrotaan kandidaatintutkielman tekemisen prosessi sekä keskustellaan työn etenemisen vaiheista, laajuudesta, arviointikriteereistä sekä sen vaatimasta ajasta ja työmäärästä.

- Osanottajat esittäytyvät tuoden esiin myös tavoitteensa sekä mahdolliset ennakkokäsityksenä kandidaatintutkielmasta. Näin voidaan keskustelun avulla täsmentää työskentelyn tavoitteita sekä purkaa mahdollisia esteitä.
- Ohjaaja kertoo omasta toiminnastaan, roolistaan ja vastuustaan kandidaatintyön ohjaajana. Samoin hän tuo esiin opiskelijan oikeuden henkilökohtaiseen ohjaukseen sekä velvollisuuden tehdä vaaditut tehtävät sovitun aikataulun mukaan.
- Opiskelijat ilmaisevat sitoutuvansa opiskelun pelisääntöihin, työn etenemiseen sovitussa aikataulussa, läsnäoloihin, seminaarin jäsenten töiden kommentointiin, yhteiseen keskustelukulttuuriin jne.
- Sovitaan seminaarin aikataulu ja ohjelma esiintymisvuoroineen. Perusperiaate on, että jokainen esittelee työtään eri etenemisen vaiheissa.

2.–4. seminaari; alustavien sisällysluetteloiden käsittely

- jokainen opiskelija esittelee vuorollaan oman työnsä ideapaperin, esimerkiksi työnsä aihepiirin ja alustavan sisällön, mahdolliset keskeiset työn rajaukset; työn kokonaisjäsentely sisällysluettelon muodossa voi olla oivallinen apuväline työn kokonaisuuden hahmottamiseen
- yksi tai kaksi A4-liuskaa toimitetaan seminaarin ohjaajalle ja osanottajille 3–5 päivää ennen seminaaria
- jokaista esitystä seuraa yhteinen keskustelu: mitä ajatuksia esitelty ideapaperi herättää, millaiset näkökulmat ja ratkaisut olisivat hyödyllisiä ja/tai mistä menettelyistä kannattaa luopua työn etenemiseksi

5.–7. seminaari: empiirisen toteutuksen suunnitelma

- uusi esittelykierros: jokainen esittelee työnsä teoriataustan tärkeimmät pääkohdat sekä suunnitelman empiirisestä toteutuksesta

- tämän työvaiheen jälkeen jokainen voi ryhtyä keräämään empiirisen aineiston

8.–10. seminaari; loppuseminaarit

- jokainen esittelee lähes valmiin työnsä
- tutkielmat tarkastellaan huolella siten, että jokainen toimii vuorollaan myös opponentin roolissa
- ohjaaja antaa työstä loppupalautteen sekä arvion työn laatutasosta siten, että opiskelijalla on tämän jälkeen mahdollisuus esimerkiksi kuukauden ajan tehdä tutkielmaansa haluamansa lopulliset muokkaukset ja korjaukset.

Seminaarien istuntokertojen väleihin sovitaan ohjaajan ja opiskelijan väliset henkilökohtaiset ohjauskeskustelut. Opiskelija toimittaa ohjaajalle luettavan tekstin sovittuna aikana ajoissa siten, että ohjaajalle jää riittävä aika työn lukemiseen ennen tapaamista.

8 MITEN KANDIDAATIN- TUTKIELMA ARVIOIDAAN?

Tutkielmaseminaarin ohjaaja arvostelee tutkielman oppiaineessa luotujen kriteerien mukaan. Yleiset arvioitavat osa-alueet ovat seuraavat (ks. myös Itä-Suomen yliopisto 2013):

1. Tutkimusaiheen merkittävyys ja ajankohtaisuus

Arvioitavana on tutkimusaiheen tärkeys ja ajankohtaisuus sekä se, millaisia perusteita sen valitsemiseksi esitetään. Myös aiheen vaativuus, herkkyys, rajaukset sekä omintakeisuus otetaan huomioon.

2. Aihepiirin perehtyminen, kirjallisuuden valinta ja sen soveltaminen

Tutkielmassa arvioidaan se, miten hyvin tekijä on perehtynyt aihepiirinsä käsitteistöön ja aiempaan tutkimukseen. Kuinka hyvin tekijä hallitsee ja soveltaa aiemman aihealueen tieteellisen tiedon: onko käsitteiden, teorioiden ja tutkimusten tarkastelu aiheen kannalta sopivaa, ajankohtaista ja määrällisesti riittävää. Käytetyn kirjallisuuden määrällinen laajuus ja monipuolisuus sekä tuoreus ja kansainvälisyys otetaan huomioon. Työn laatuun vaikuttaa myös se, miten hyvin tekijä on kyennyt jäsentämään tutkimusaihepiiristä käytyä keskustelua sekä aiempaa tutkimusta. Kyky kriittiseen tarkasteluun pelkän kirjallisuuden referoinnin sijaan on ansioksi.

3. Tutkimustehtävän/tutkimuskysymysten asettelu ja rajaus

Miten selkeä ja onnistunut on tutkimuksen tehtävänasettelu? Miten jäsentyneesti tutkielman tarkoitus ja tutkimuskysymykset/tutkimustehtävä on määritelty, rajattu ja perusteltu. Miten hyvin tutkimustehtävä osataan nojata aiempaan asianmukaiseen ja ajankohtaiseen tausta-aineistoon.

4. Tutkielman menetelmälliset valinnat

Arvioitavana ovat käytetyt menetelmävalinnat, metodi, aineiston hankinta ja riittävyys, analyysimenetelmät sekä niiden soveltuvuus ja käyttö. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota siihen, onko menetelmällinen tieto ja sen soveltaminen tarkoituksenmukaista, perusteltua ja asiantuntevaa.

5. Tulokset ja niiden tarkastelu

Tuloskäsittelyn ja -kuvailun sekä raportoinnin onnistuneisuutta arvioidaan tarkastelemalla, miten huolellisesti ja onnistuneesti tutkimustulokset on analysoitu ja miten kattavasti ne vastaavat tutkimuskysymyksiin. Arvioitavana on tulosten riittävyys, asianmukaisuus ja monipuolisuus, kuvauksen ja tulkintojen asiallisuus, luotettavuus ja vakuuttavuus sekä tulosten muodostama kokonaisuus.

6. Johtopäätökset ja pohdinta

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota siihen tuloksista tehtyihin johtopäätöksiin. Millaista pohdintaa ja jatkotutkimusaiheita työ herättää? Miten tutkielmalla voidaan edistää teoriaa tai käytännöllistä toimintaa jollakin tutkimuksen aihealueella? Päätelmien johdonmukaisuus, niiden yhteys teoreettiseen taustaan sekä argumentoinnin asiantuntevuus ovat ansioksi tutkielmalle. Myös tutkielman vahvuuksien ja heikkouksien arviointi sekä luotettavuuden ja eettinen pitävyyden tarkastelu ovat tärkeä osa tutkielmaa. Tutkimusprosessin kokonaisuuden kriittinen tarkastelu sekä eettisten periaatteiden noudattaminen on hyvän tutkielman tunnusmerkki.

7. Ulkoasu ja kielellinen ilmaisu

Korkeatasoisen tutkielman kieliasu on huoliteltua, oikeakielistä ja selkeää sekä tieteellisesti vakuuttavaa ja asiantuntevaa. Kielellinen ilmaisu on sujuvaa ja jäsentynyttä. Tutkimusraportin viimeistely

ulkoasu sekä lähdeviitteiden ja lähdeluettelon virheettömyys ovat myös tärkeitä tutkielman arviointiin vaikuttavia tekijöitä.

9 LOPUKSI

Tekijälleen kandidaatintutkielman tärkein tavoite on tulla valmiiksi – opinto-oppaassa mainittujen virallisten tavoitteiden ohella.

Vaikka kandidaatintutkielman teossa voi ilmetä alkuunpääsyn kankeutta, työn edetessä valintavaikeuksia ja epävarmuutta, räsistustakin pitkin matkaa, parhaimmillaan tutkielmaan kytkeytyy suuri määrä innostuksen ja virtauksen eli flow-kokemusten hetkiä. Toivon, että tämä opas auttaa lukijaa tavoittamaan juuri näitä tutkimisen ilon kokemuksia. Oma tapa tehdä ja säädellä omaa tutkimus- ja kirjoitustyötä on haaste, johon kandidaatintutkielman tekeminen tarjoaa uusia mahdollisuuksia ja lupaavia näköaloja.

Työn valmistuminen on innostava onnistumisen kokemus, joka auttaa tarttumaan muihinkin opintoihin nousujohteisesti. Se johtaa huipulle.

LÄHTEET

Almonkari, M. 2007. Jännittäminen opiskelun puheviestintätilanteissa. *Jyväskylä studies in humanities* 86. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Atjonen, P. 2010. Akateemisen tutkielman raportointiopas erityisesti kasvatustieteellisen alan opiskelijoita varten. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.

Hakala, J. T. 2008. Uusi graduopas. Melkein maisterin entistä ehempi niksikirja. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. 16. painos. Helsinki: Tammi.

Itä-Suomen yliopisto 2013. Perustutkintokoulutuksen opinnäytetöiden arviointikriteerit filosofisessa tiedekunnassa. http://www.uef.fi/documents/11461/898474/opinn%C3%A4ytetoiden_arvointi_fil_tdk.pdf/868d798c-217d-4aa5-a86f-46b0618d0d13. Luettu 31.10.2013.

Kinnunen, M. & Löytty, O. (toim.) 2002. Tieteellinen kirjoittaminen. Tampere: Vastapaino.

Lindblom-Ylänne, S., Lonka, K. & Slotte, V. 2001. Aiotko opiskelijaksi? Helsinki: Edita.

Lindblom-Ylänne, S. & Nevgi A. (toim.) 2009. Yliopisto-opettajan käsikirja. Helsinki: WSOY.

Linnakylä, P., Mattinen, E. & Olkinuora, A. 1992. Prosessikirjoittamisen opas. 3. painos. Helsinki: Otava.

Lonka, K., Lonka, I., Karvonen, P. & Leino, P. 2006. Taitava kirjoittaja. 5. painos. Helsinki: Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.

Määttä, K. 2009. Väitöskirjaohjauksen pedagogiikka. Teoksessa K. Määttä (toim.) Väitöskirjan lumo. Tohtoriksi valmistumisen vaiheet sekä sen tuki ja ohjaus. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 263–291.

Onnismaa, J. 2007. Ohjaus- ja neuvontatyö. Aikaa, huomiota ja kunnioitusta. Helsinki: Gaudeamus.

Penttinen, L. 2005. Gradupuhetta tutkielmaseminaarissa. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 269. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Vehviläinen, S. 2001. Ohjaus vuorovaikutuksena. Helsinki: Gaudeamus.

Vehviläinen, S., Pyhältö, K., Lindblom-Ylänne, S., Löfström, E., Nevgi, A. & Kaartinen-Koutaniemi, M. 2009. Tieteellisten työprosessien ohjaus. Teoksessa S. Lindblom-Ylänne & A. Nevgi (toim.) Yliopisto-opettajan käsikirja. Helsinki: WSOYpro, 334–371.

LIITE 1. TUTKIELMARAPORTIN ULKOASU

Raportin ulkoasu antaa yleisvaikutelman. Tekstin täsmällinen asettelu, säännölliset marginaalit ja kappalejaot sekä johdonmukainen otsikointi ovat huolitellun tekstin merkkejä ja kuuluvat myös hyvään tieteelliseen kirjoittamiseen. Seuraavilla ulkoasua koskevilla ratkaisuilla tekstistä tulee myös lukijaystävällistä. Nämä ohjeet löytyvät myös Lapin yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan sivuilta <http://www.ulapland.fi/loader.aspx?id=aad8d90b-6283-479c-ba8c-aeef2923c2a34>.

1 Tekstin asettelut

Riviväli ja kappalejako

Teksti kirjoitetaan tavallisesti rivivälillä 1.5. Tekstissä kappaleiden väliin jätetään yksi tyhjä rivi. Kappaleet aloitetaan vasemmasta reunasta ilman sisennystä.

Marginaalit, kirjasinlaji ja -koko

Tekstisivujen ylä-, ala- sekä reunamarginaalit ovat 3 cm. Tekstin fonttina käytetään yleisimmin Times New Roman tai Arial, ja fonttikoko on 12.

Sivunumerointi

Sivunumerointi alkaa heti kansilehdestä. Numeroa ei kuitenkaan merkitä näkyviin kansilehden, tiivistelmän, sisällysluettelon eikä johdantoluvun ensimmäiselle sivulle. Näiden jälkeen numerot näkyvät Johdanto-luvun toiselta sivulta lähtien (yleensä siis sivu 4 tai 5) lähdeluettelon loppuun asti. Sivunumeroita ei merkitä liitteisiin. Sivunumerot sijoitetaan ylös keskelle sivua.

Pää- ja alaotsikot

Sisällysluettelon otsikoksi tulee sana SISÄLTÖ tai SISÄLLYS. Sisällysluettelossa pääotsikot kirjoitetaan isoin kirjaimin ja niille muodostuu alaotsikoita, jotka sisennetään sisällysluettelossa. Pääotsikon ja alaotsikon viimeisen numeron perään ei merkitä pistettä.

Tekstissä pääotsikko aloitetaan aina uudelta sivulta. Pääotsikko kirjoitetaan isoin kirjaimin. Alaotsikot kirjoitetaan pienin kirjaimin. Otsikot voi lihavoida ja halutessaan kirjoittaa hieman muuta tekstiä isommalla fontilla.

Pääotsikon jälkeen jätetään 3 tyhjää riviä ennen tekstin alkamista tai ensimmäistä ala-otsikkoa. Alaotsikoiden väliin jätetään yksi tyhjä rivi. Alaotsikon jälkeen ennen tekstin alkamista jätetään niin ikään yksi tyhjä rivi. Sen sijaan tekstikappaleen jälkeen ennen uutta alaotsikkoa jätetään 2 tyhjää riviä, jolloin otsikko hahmottuu selkeästi sitä seuraavaan tekstiin kuuluvaksi.

Tekstissä voi käyttää pää- ja alaotsikoiden lisäksi numeroimattomia väliotsikoita. Niitä käytetään tekstin jäsentämiseen ja ne voidaan alleviivata tai lihavoida tekstissä. Numeroimattomia väliotsikoita ei merkitä sisällysluettelon.

Pää- ja alaotsikon välillä ei tarvitse olla tekstiä. Jokaisessa tekstikappaleessa tulee olla ainakin kaksi lausetta.

Sitaatit

Joskus on perusteita käyttää suoria lainauksia, siis poimia toisen tekstistä suoraan hänen ajatuksensa. Suoria lainauksia tulee käyttää harkiten. Ne tulevat kysymykseen selkeimmin esimerkiksi käsitelmäritellyissä tai tilanteissa, joissa toisen ajatus on niin ytimekäs, että se halutaan tuoda sellaisenaan esiin.

Jos lähteestä lainataan tekstiä sanasta sanaan, lainaus on osoitettava selkeästi viittauskäytännöillä. Tällöin suora

lähdelainaus kirjoitetaan sellaisena kuin se on alkuperäisessä tekstissä, ja se erotetaan muusta tekstistä lainausmerkeillä ja kursiivilla. Käytetty lähde tulee merkitä lähdeviitteenä tarkoin.

Esimerkki toisen kirjoittajan siteerauksesta:

Antti Eskola (1981, 54) on sanonut, että *”hyvä tutkija ei irrota tutkimustyötä muusta elämästään, vaan antaa elämän rikastuttaa työtään ja päinvastoin”*. Tutkimus liittyy siis luontevasti tutkijan jokapäiväiseen elämään...

Jos toisen kirjoittajan siteeraus on pitkä, silloin se on hyvä merkitä lainausmerkkeihin, kursivoida sekä myös sisentää, jolloin se erottuu selkeästi omasta tekstistä. Myös rivivälin voi tihentää. Esimerkki useamman rivin lainauksesta:

Amerikkalaisen psykologian isä, William James kirjoitti teoksessaan *Uskonnollinen kokemus* (1902/1981) tervemielisyydestä hätkähdyttävällä tavalla:

”Sangviinikot ja tervemieliset elävät tavallisesti tuskakynnyksen aurinkoisella puolella, masentuneet ja melankolikat sen toisella puolella, pimeässä ja pelokkaassa odotuksessa. On ihmisiä, joilla näyttää olevan matkaeväänä pullo ilojuomaa, kun taas toiset ovat syntyneet lähelle kipukynnystä ja siirtyvät jo pienen vastoinkäymisen sattuessa sen toiselle puolelle.” (s. 106)

Kvalitatiivisissa tutkielmissa käytetään tulososassa paljon niin sanottuja aineistositaatteja tai -katkelmia, jotka myös sisennetään ja kursivoidaan.

Esimerkki aineistositaatista:

Myöhemmällä iällä opintonsa aloittaneet opiskelijat arvelivat, että aikuisen elämäkokemus auttoi oppimisessa ja että aikuisen oli helpompi hahmottaa opiskeltavia kokonaisuuksia.

”... ihan samalla lailla näyttää ne asiat jäävän päähän kuin nuoremmalla ja ehkä sitten vähän varttuneemmalla iällä opiskelee jollakin lailla ehkä motivoituneemmin ja sitten kun tentteihin lukee ja ne aineistot on yleensä isoja niin ehkä sieltä sitten paremmin osaa habmottaa sen oleellisen...”

Taulukoiden, kuvien ja kuvioiden nimet

Taulukoihin, kuviin ja kuvioihin tulee viitata jo niitä edeltävässä tekstissä, jotta lukija tietää, mihin viitataan. Taulukoiden nimet merkitään taulukon yläpuolelle. Kuvien ja kuvioiden nimet merkitään niiden alapuolelle. Lisäksi taulukot, kuvat ja kuviot numeroidaan.

2 Kansilehti

Raportin kansilehdessä tulee olla kuvion 1 osoittamalla tavalla sijoiteltuna seuraavat tiedot:

- 1) Työn nimi sijoittaan sivun keskelle

Muut tiedot kirjoitetaan kansilehteen alaoikealle

- 1) Opintojakson nimi (Kandidaatintutkielma)
- 2) Tekijän tai tekijöiden nimi
- 3) Opiskelijanumero
- 4) Tiedekunta ja pääaine
- 5) Ohjaajan nimi/nimet
- 6) Lapin yliopisto
- 7) Suoritusajankohta tai suorituslukukausi

Työn nimi sijoittaan sivun keskelle

Opintojakson nimi (Kandidaatintutkielma)
Tekijän tai tekijöiden nimi
Opiskelijanumero
Tiedekunta ja pääaine
Ohjaajan nimi/nimet
Lapin yliopisto
Suoritusajankohta tai suorituslukukausi

Kuvio 1. Kansilehti

3 Työn nimi ja tiivistelmä

Työn nimen on oltava napakka ja sen tulisi silti antaa mahdollisimman tarkka kuva sisällöstä. Tutkielman nimi voi olla kaksiosainen, joissa on yleinen pääotsikko ja sitä täsmentävä alaotsikko. Alaotsikko voi olla ote haastatteluista.

Otsikoinnissa harkittaessa tärkeää, että otsikko

- antaa tutkielman asiasisällöstä oikean kuvan
- on sopivan mittainen, napakka ja selkeä
- on löydettävissä kirjaston tietohakujärjestelmistä helposti

Seuraavassa on neljä erilaista esimerkkiä otsikoinnista:

Pinja Koski

YRITTÄJYYSKASVATUKSEN AIKA.

Yrittäjyyskasvatuksen tavoitteet ja sisällöt peruskoulun opetussuunnitelmissa 1954–2004

Timo Kotkanen

Autististen lasten leikki erityisopettajien kertomana

Leena Hannikainen ja Pilvi Setälä

”Ei tätä palapeliä aina osaa koota”. Opettajien käsitykset inklusiivisesta opetuksesta

Mikko Lintula

Maahanmuuttajien kotouttamista edistävät käytänteet

Tiivistelmä

Tiivistelmä sijoitetaan raportin alkuun heti kansilehden jälkeen ennen sisällysluetteloa. Kandidaatintutkielmassa tiivistelmä saa olla vain yhden sivun mittainen.

Tiivistelmässä tulee kuvata, mitä ja miten on tutkittu, millaiseen teoriaan tutkimus perustuu, mitkä ovat päätulokset ja niistä tehdyt johtopäätökset. Tiivistelmän lopuksi luetellaan myös avainsanat. Tiivistelmässä ei käytetä lähdeviitteitä.

LIITE 2. OHJEET LÄHDEVIITTEIDEN JA LÄHDELUETTELON KIRJOITTAMISEKSI

Lähdeluettelon ja viittausten merkitsemisessä on useita eri tapoja ja ne vaihtelevat tieteenalasta riippuen. Olennaista on pitäytyä johdonmukaisesti samassa merkitsemistavassa läpi koko kirjoitustyön. Kaikkien tärkeintä lähdeviitteiden ja lähdeluettelon kirjoittamisessa on huolellisuus ja tarkkuus: lukijan tulee saada tietää, mikä osa tekstiä on omaa ja mikä lainattua.

Kasvatustieteen opinnäytetöissä tekstin sisäiset viitteet ja lähdeluettelo laaditaan Kasvatus-lehden ohjeiden mukaan (ks. <http://ktl.jyu.fi/ktl/julkaisut/kasvatus/ohjeita/laajat>)

Seuraavassa on muutamia tärkeimpiä poimintoja.

Lähdeviittaus

Kun tutkielman kirjoittaja viittaa tekstissään yhden kirjoittajan artikkeliin tai kirjaan, lähdeviite sisältää lainatun kirjoittajan/kirjoittajien sukunimen, tekstin ilmestymisvuoden ja sivunumeron.

Yksi kirjoittaja, esimerkiksi:

Virtanen (2005, 28–29) toteaa, että lähdeviitteet ovat tärkeitä.

Tai

... lähdeviitteet ovat tärkeitä. (Virtanen 2005, 28–29.)

Jos viittaukset kohdistetaan **useisiin eri kirjoittajien teksteihin**, lähdeviitteet ilmoitetaan aakkosjärjestyksessä ja puolipisteellä erottaen:

... lähdeviitteet ovat tärkeitä. (Kyngäs 2013, 45; Lehtola 1997, 16; Virtanen 2005, 28–29.)

Pisteen paikka on tärkeä. Kun viittaus kohdistuu vain yhteen virkkeeseen, virkkeen päättävä piste sijoitetaan sulkujen ulkopuolelle.

Esimerkiksi: Tässä on virke, johon viitataan (Virtanen 2005, 28–29).

Kun viittaus kohdistuu useampaan virkkeeseen tai koko kappaleeseen, viimeisen virkkeen perään tulee piste, ja lisäksi sulkuihin viitteen perään sijoitetaan piste. Esimerkiksi:

... useampia virkkeitä. Tässä on viimeinen virke. (Virtanen 2005, 28–29.)

Lähdeluettelo

Lähdeluettelossa mainitaan **tekijä(t) (sukunimi, etunimen alkukirjain) aakkosjärjestyksessä**. Sen lisäksi kerrotaan tarkemmat tiedot riippuen siitä, onko lähteenä käytetty kirjaa vai artikkelia.

Kirjasta ilmoitetaan lisäksi painovuosi, teoksen nimi, kustantajan kotipaikka ja kustantaja:

Virtanen, L. & Möttönen, P. 2012. Kohti tulevaisuutta. Helsinki: Otava.

tai jos kirja on käännös, sitten kirjoitetaan myös suomentaja(t):

Deutsch, D. 1997. Todellisuuden rakenne. Suom. K. Pietiäinen. Helsinki: Terra Cognita.

Artikkelista ilmoitetaan lisäksi painovuosi, artikkelin nimi, lehti, lehden volyyymi ja numero sekä sivunumerot:

Pearson, M. & Brew, A. 2002. Research training and supervision development. *Studies in Higher Education* 28 (2), 135-150.

Artikkeli toimitetussa teoksessa:

Nurmi, K. 2001. Koulutus- ja työmarkkinoiden eriarvoistavat sukupuolijaot. Teoksessa A. Jauhiainen, R. Rinne, & J. Tähtinen (toim.) Koulutuspolitiikka Suomessa ja ylikansalliset mallit. Helsinki: Suomen Kasvatustieteellinen seura, 205–225.

Elektronisista lähteistä mainitaan Internet-osoite sekä päivämäärä, jolloin teksti on luettu.

Electronic reference formats recommended by the American Psychologist Association. 2008.
<http://www.apastyle.org/elecref.html>. Luettu 15.5.2011.

LIITE 3. MENETELMÄKIRJALLISUUTTA 1 YLEISIÄ MENETELMÄTEOKSIA

1.1 Suomenkielisiä perusteoksia

Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) 2010. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 3. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) 2010. Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 3. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. 16. painos. Helsinki: Tammi.

Kyrö, P. 2004. Tutkimusprosessi valintojen polkuna. Tampere: Tampereen yliopisto.

Soininen, M. 1995. Tieteellisen tutkimuksen perusteet. Täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja A: 43. Turku: Turun yliopisto.

Uusitalo, H. 2001. Tiede, tutkimus ja tutkielma. Johdatusta tutkielman maailmaan. Helsinki: WSOY.

1.2 Kvalitatiivinen tutkimus

Alasuutari, P. 1999. Laadullinen tutkimus. 3. uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino. (Kirjan ensimmäiseen painokseen on ilmestynyt useita lisäpainoksia, 8. painos 2008.)

Gröhn T. & Jussila, J. (toim.) 1992. Laadullisia lähestymistapoja koulutuksen tutkimuksessa. Helsinki: Yliopistopaino.

Henttonen, E. 2008. Usein kysytyjä kysymyksiä laadullisesta tutkimuksesta.

<https://into.aalto.fi/download/attachments/3775242/Kysymyksiä+ja+vastauksia+laadullisesta+tutkimuksesta.pdf?version=1&modificationDate=1308563406000>

Janhonen, S. & Nikkonen, M. (toim.) 2001. Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. Helsinki: WSOY. (2. tarkistettu painos 2003.)

Metsämuuronen, J. (toim.) 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: International Methelp.

Mäkelä, K. (toim.) 1990. Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Helsinki: Gaudeamus

Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. 1994. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Rauma: Kirjayhtymä.

Syrjäläinen, E., Eronen, A. & Värri, V. (toim.) 2007. Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin. Tampere: Tampere University Press.

1.3 Kvantitatiivinen tutkimus

Alkula, T. Pöntinen, S. & Ylöstalo, P. 1994. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Juva: WSOY.

Erätuuli, M. & Leino, J. & Yli-Luoma, P. (toim.) 1994. Kvantitatiiviset analyysimenetelmät ihmistieteissä. Helsinki: Kirjayhtymä.

Heikkilä, T. 2005. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.

Heiskanen, M. 2010. Numeroiden lukeminen ja ymmärtäminen. Teoksessa Johanna Hurtig, Merja Laitinen & Katriina Uljas-Rautio (toim.) Ajattele itse! Tutkimuksellisen lukutaidon perusteet. Jyväskylä: PS-kustannus, 71–96.

Metsämuuronen, J. 2006. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Opiskelijalaitos. 2. laitos, 3. korjattu painos. Helsinki: International Methelp. (Esittely: <http://www.methelp.com/index.php?k=1&a=2>)

Metsämuuronen, J. 2009. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Tutkijalaitos. 4. laitos. Helsinki: International Methelp. (Esittely: <http://www.methelp.com/index.php?k=1&a=1>)

Toivonen, Timo (1999) Empiirinen sosiaalitutkimus. Filosofia ja metodologia. Helsinki: WSOY.

Nummenmaa, L. 2006. Käyttäytymistieteiden tilastolliset menetelmät. Helsinki: Tammi.

Töttö, P. 2012. Paljonko on paljon? Luvuilla argumentoinnista empiirisessä tutkimuksessa. Tampere: Vastapaino.

Uusitalo, H. 1991. Tiede, tutkimus ja tutkielma. Johdatus tutkielman maailmaan. Helsinki: WSOY.

Valli, R. 2001. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Valli, R. 2010. Mitä numerot kertovat? Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 3. painos. Jyväskylä: PS-Kustannus, 222-235.

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Tammi.

1.4 Kansainvälisiä perusteoksia

Creswell, J. W. 1998. Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Traditions. Thousand Oaks: Sage.

Denzin, N. K. & Lincoln, Y.S. (Eds.) 1998. *Strategies of Qualitative Inquiry*. Thousand Oaks: Sage.

Denzin, N.K. & Lincoln, Y.S. (Eds.) 2005. *The SAGE Handbook of Qualitative Research*. Third Edition. London: Sage.

Denzin, N. K. 1989. *Interpretative Interaction*. Applied Social Research Methods Series. London: Sage.

Kvale, S. 1996. *Interviews. An Introduction to qualitative research interviewing*. London: Sage.

Lyn, R. & Richards, T. 2005. *Handling qualitative data: a practical guide*. London: Sage.

Silverman, D. 2012. *Interpreting Qualitative Data*. Fourth edition. London: Sage.

Tesch, R. 1989. *Qualitative Research: Analysis Types and Software Tools*. London: Falmer Press.

2 ERI METODIT

2.1 Arviointi- tai evaluaatiotutkimus

Eräsaari, R. ym. (toim.) 1999. Arviointi ja asiantuntijuus. Tampere: Gaudeamus.

Heinonen, S. 2002. Korkeakoulutettujen työttömien omaehtoisen täydennyskoulutuksen sidosryhmäperusteinen arviointitutkimus. Helsingin yliopiston kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia 180.

Jakku-Sihvonen, R. & Heinonen, S. 2001. Johdatus koulutuksen uudistuvaan arviointikulttuuriin. Opetushallitus. Arviointi 2.

Kivipelto, M. 2008. Osallistava ja valtaistava arviointi: johdatus periaatteisiin ja käytäntöihin. Työpapereita 17. Helsinki: Stakes.

Lindqvist, T. 1996. Miten tukea selviytymistä? Sosiaalitykkurssien evaluaatiotutkimus. Helsingin kaupunki. Sosiaaliviraston julkaisusarja D 1/1996.

Nyqvist, L. Arviointitutkimus, ks. <http://www.uta.fi/laitokset/sospol/sosnet/ammlis/arviointitut.htm>

Sinkkonen S. & Kinnunen J. 1994. Arviointi ja seuranta julkisella sektorilla. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 22.

Syrjälä, L. & Numminen, M. 1988. Tapaustutkimus kasvatustieteessä. Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 51.

Virtanen, P. 1997. Evaluointia, arviointia vai arviointitutkimusta. Nuorisotutkimus 4.

Vuorenmaa, M. 2001. Ikkunoita arvioinnin tuolle puolen. Uusia avauksia suomalaiseen koulutusta koskevaan

evaluaatiokeskusteluun. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 176. Jyväskylän yliopiston.

2.2 Diskurssianalyysi

Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen E. 1993. Diskurssianalyysi liikkeessä. Tampere: Vastapaino.

Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. 2009. Kurssi kohti diskurssia. Tampere: Vastapaino.

Pietilä, V. 1986. Diskurssianalyysistä. Tiedotustutkimus 9 (1), 48-57.

Mäkelä, K. (toim.) 1990. Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Helsinki: Gaudeamus.

Remes, L. 2006. Diskurssianalyysin perusteet. Teoksessa Jari Metsämuuronen (toim.) Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: International Methelp, 288-375.

Suominen, H. 2003. Diskurssianalyysi lasten ja nuorten hyvinvointiselonteista. Yhteiskuntapolitiikka 68 (2), 141-151. <http://yp.stakes.fi/FI/arkisto/arkisto.htm>

Suoninen, E. 1997. Miten tutkia moniäänistä ihmistä? Diskurssianalyttisen tutkimusotteen kehittelyä. Acta Universitatis Tamperensis 580.

Tainio, L. (toim.) 1997. Keskustelunanalyysin perusteet. Tampere: Vastapaino.

Diskurssianalyysi väitöskirjoissa:

Alajoutsijärvi, S. 2009. "Mitä tulikaan sanottua" Hannu Taanilan radiopuheen analyysi. Acta Universitatis Lapponiensis 163. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Turunen T. 2008. Mistä on esiopetussuunnitelmat tehty? Esiopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden 1996 ja 2000 diskurssianalyttinen tutkimus Acta Universitatis Lapponiensis 135. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

2.3 Elämäntapatutkimus/Elämäkertatutkimus

Ahponen, P.-L. 1981. Elämäntapatutkimuksen intressistä, metodista ja ongelmista. Sosiaalipoliittisen yhdistyksen vuosikirja. Kuudes vuosikerta. Helsinki.

Haavio-Mannila, E., Hoikkala, T., Peltonen, E. & Vilkkö, A. 1995. Kerro vain totuus. Elämäkertatutkimuksen omaelämäkerrallisuus. Helsinki: Gaudeamus.

Huotelin, H. 1992. Elämäkertatutkimuksen metodologiset ratkaisut. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia. Joensuu: Joensuun yliopisto.

Roos, J. 1988. Elämäntavasta elämäkertaan. Tutkijaliitto. Jyväskylä: Gummerus.

Sysiharju, A-L. 1981. Elämäkulun kehitysnäkökulman merkityksestä kasvatustutkimukselle. Joensuun korkeakoulun julkaisuja A 20.

Vilkkö, A. 1997. Omaelämäkerta kohtaamispaikkana. Naisen elämän kerronta ja luenta. Helsinki: SKS.

Elämäkertatutkimus väitöskirjoissa:

Ahola, E. & Koskelainen, O. 1983. Fanni Serafiina Prokkola eli Rokko-Fanni. Oulun yliopiston sosiologian laitoksen tutkimuksia 8.

Mäkinen, E.-J. 2012. Abstraktin taiteen tekijäksi – mikrohistoriallinen elämäkertatutkimus Liisa Rautiaisesta. Acta

Universitatis Lapponiensis 220. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Oinas, O. 2008. "Kauniit asiat ja ihmisten ilot eivät voi olla Jumalalle vieraita". Kirjailija, pappi Arvi Järventaus ja Lappi. Acta Universitatis Lapponiensis 155.

Pousi, A. 2003. Nuori Ilmari Vaissi. Kasvun ja kehityksen vuodet suomalaisessa talonpoikaisyhteisössä 1910-1939. Helsingin yliopiston kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia 188.

Ratavaara-Peltomaa, S. 2013. "Metsä vie mukanaan. Ylälappilainen erämaa inarilaiskirjailija Martti Peltomaan kertomana. Acta Universitatis Lapponiensis. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Tuominen Marja L. 2013. "Mie elän tätä Lappia" – kirjailija Annikki Kariniemen luontosuhde. Acta Universitatis Lapponiensis 2013. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

2.4 Etnografinen tutkimus

Atkinson, P., Delamont, S., Coffey, A., Lofland, J. & Lofland, L. (Eds.) 2001. Handbook of Ethnography. London: Sage.

Grönfors, M. 1982. Kvalitatiiviset kenttätömenetelmät. Helsinki: WSOY.

Honkasalo, M.-L. 1994. Etnografia ja tutkiva subjekti - kertomuksia tiedonkeruumatkalta ja kenttätöystä. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 31, 15-23.

Janus. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön aikakauslehti. Etnografian teemanumero. 4/1994.

Lappalainen, S., Hynninen, P., Kankkunen, T., Lahelma, E. & Tolonen, T. (toim.) 2007. Etnografia metodologiana. Lähtökohtana koulutuksen tutkimus. Tampere: Vastapaino.

Puuronen, V. 2007. Etnografinen tutkimus. Teoksessa Leena Viinamäki & Erkki Saari (toim.) Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Helsinki: Tammi, 101-120.

Rantala, T. 2006. Etnografisen tutkimuksen perusteet. Teoksessa Jari Metsämuuronen (toim.) Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: International Methelp, 216-287.

Syrjälä, L. & Numminen, M. 1988. Tapaustutkimus kasvatustieteessä. Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 51.

Vilka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi.

Etnografinen tutkimus väitöskirjoissa:

Kangas, S. 2008. Sateenvarjon alla. Etnografinen tutkimus autististen lasten vuorovaikutuksesta ja leikistä. Acta Universitatis Lapponiensis. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Rantala, T. 2005. Oppimisen iloa etsimässä - kokemuksen etnografiaa alkuopetuksessa. Acta Universitatis Lapponiensis 88. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Salo, U.-M. 1999. Ylös tiedon ja taidon ylämäkeä. Tutkielma koulun maailmoista ja järjestyksistä. Acta Universitatis Lapponiensis 24. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Syrjäläinen, E. 1990. Oppilaiden ja opettajan roolikäyttäytyminen luokkahuoneyhteisössä. Etnografinen tapaustutkimus peruskoulun ja steinerkoulun ala-asteen 4. vuosiluokalta. Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitoksen tutkimuksia 78. Helsinki: Helsingin yliopisto.

2.5 Fenomenografinen tutkimus

Ahonen, S. 1994. Fenomenografinen tutkimus. Teoksessa Leena Syrjälä, Sirkka Ahonen, Eija Syrjäläinen & Seppo Saari. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Rauma: Kirjayhtymä, 114-160.

Gröhn T. & Jussila, J. (toim.) 1992. Laadullisia lähestymistapoja koulutuksen tutkimuksessa. Helsinki: Yliopistopaino.

Häkkinen, K. 1996. Fenomenografisen tutkimuksen juuria etsimässä. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos 21. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Marton, F. 1996. Is phenomenography phenomenology. Göteborg: Göteborg University

Niikko, A. 2003. Fenomenografia kasvatustieteellisessä tutkimuksessa. Joensuun yliopisto kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia N:o 85. Joensuu: Joensuun yliopistopaino.

Nummenmaa, A. R. & Nummenmaa, T. 2002. Toisen asteen näkökulma. teoksessa: Julkunen, M-L. (toim.) 2002. Opetus, oppiminen, vuorovaikutus. Vantaa: Tummavuoren Kirjapaino OY.

Fenomenografinen tutkimus väitöskirjoissa:

Kiiveri, K. 2006. Matkalla lukutaitoon. Kaksi kuvausta lukutaidon oppimisesta koulussa. Acta Universitatis Lapponiensis 95. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Koskela, T. 2009. Perusopetuksen oppilashuolto Lapissa opettajien käsitysten mukaan. Acta Universitatis Lapponiensis 167. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Pukkala, T. 2006. Millaiset avioliitot kestävät? Pitkässä parisuhteessa eläneiden käsitykset pysyvän avioliiton avaimista.

Acta Universitatis Lapponiensis 106. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Sahi, S. 2006. Neuro Linguistic Program oppimisen ja opettamisen menetelmänä. Fenomenografinen analyysi kuusamolaisten nuorten “mielen kielellinen ohjaaminen” - sovellukselle antamista merkityksistä tupakkavalistuksessa. Acta Universitatis Lapponiensis 99. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Sipilä, A.-K. 2009. Tuettu Kommunikointi avustajien käsitysten valossa. Acta Universitatis Lapponiensis 162. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

2.6 Fenomenologinen tutkimus

Judén-Tupakka, S. 2007. Askelia fenomenologiseen analyysiin. Fenomenologinen menetelmä empiirisessä tutkimuksessa. Teoksessa Eija Syrjäläinen, Ari Eronen & Veli-Matti Värri (toim.), *Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin*. Tampere: Tampere University Press, 62-90.

Laine, T. 2010. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. 3. painos. Jyväskylä: PS-Kustannus, 28-45.

Lehtovaara, M. 1994. Fenomenologinen näkökulma ihmisen tutkimisen metodologiaan. Teoksessa Juha Varto (toim.) *Kohti elämismaailman ja ihmisen laadullista tutkimista. Filosofisia tutkimuksia Tampereen yliopistosta* 44. Tampere: Suomen fenomenologinen instituutti, 3-32.

Perttula, J. 1995. Kokemus psykologisena tutkimuskohteena. Johdatus fenomenologiseen psykologiaan. Suomen fenomenologinen instituutti. Tampere.

Perttula, J. 2000. Kokemuksesta tiedoksi: fenomenologisen metodin uudelleen muotoilua. *Kasvatus* 31 (5), 428-442.

Perttula, J. 2005. Kokemus ja kokemuksen tutkimus. Fenomenologisen erityistieteen tieteenteoria. Teoksessa Juha Perttula & Timo Latomaa (toim.) *Kokemuksen tutkimus. Merkitys – tulkinta – ymmärtäminen*. Helsinki: Dialogia, 115-162.

Perttula, J. & Latomaa, T. (toim.) 2008. *Kokemuksen tutkimus. Merkitys – tulkinta – ymmärtäminen*. 3. painos. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Varto, J. 1992. *Laadullisen tutkimuksen metodologia*. Helsinki: Kirjayhtymä.

Virtanen, J. 2006. Fenomenologia laadullisen tutkimuksen lähtökohtana. Teoksessa Jari Metsämuuronen (toim.) *Laadullisen tutkimuksen käsikirja*. Helsinki: International Methelp, 151-215.

Fenomenologinen tutkimus väitöskirjoissa:

Kunnari, A. 2011. Liikuntapääoma ja holistinen ihmiskäsitys liikuntaa opettavan työssä. *Acta Universitatis Lapponiensis*, 205. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2007. Arki lapsen kokemana. Eksistentiaalis-fenomenologinen haastattelututkimus. *Acta Universitatis Lapponiensis* 111. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

2.7 Grounded Theory

Glaser, B. G., & Strauss, A. L. 2009. *The discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research*. New Jersey: Transaction Books.

Lowe, A. 1996. An Explanation of grounded theory. Working Papers. Swedish school of economics and business administration. Helsinki.

Martikainen, M. & Haverinen, L. 2005. Grounded theory-menetelmä kasvatustieteellisessä tutkimuksessa. Teoksessa P. Kansanen & K. Uusikylä (toim.) Opetuksen tutkimuksen monet menetelmät. Jyväskylä: PS-kustannus.

Moring, I. 1998. Tee se itse-teoria: Grounded Theory mediatutkimuksen työkaluna. Teoksessa A. Kantola, I. Moring & E. Väliverronen (toim.) Media-analyysi: tekstistä tulkintaa. Lahti: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.

Rostila, I. 1991. Grounded Theory – lähestymistavasta. Teoksessa L. Syrjälä & J. Merenheimo (toim.) Kasvatustutkimuksen laadullisia lähestymistapoja. Oulu: Oulun yliopisto.

Silvonen, J. & Keso, P. 1999. Grounded Theory aineistolähtöisen analyysin mallina. *Psykologia* 34 (2), 88-96.

Grounded Theory väitöskirjoissa:

Launonen, L. 2000. Eettinen kasvatustajattelu suomalaisen koulun pedagogisissa teksteissä 1860-luvulta 1990-luvulle. *Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research* 168. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Laurén, K. (2006). Suo-sisulla ja sydämellä: suomalaisten suokokemukset ja -kertomukset kulttuurisen luontosuhteen ilmentäjinä. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Sii-tonen, J. 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. *Acta Universitatis Ouluensis E* 37. Oulu: Oulun yliopisto.

2.8 Historiallinen tutkimus

Autio, S., Katajala-Peltomaa, S. & Vuolanta, V. (toim.) 2001 Historioitsijan arki & tutkimuksen prosessi. Tampere: Vastapaino

Elomaa, H., 2001 Mikrohistoria johtolankojen jäljillä. Teoksessa Kari Immonen ja Maarit Leskelä-Kärki (toim.) 2001: Kulttuurihistoria. Johdatus tutkimukseen. Helsinki: SKS, ss. 59 – 74.

Ginzburg, C. 1996. Johtolankoja. Kirjoituksia mikrohistoriasta ja historiallisesta metodista. Suomentanut Aulikki Vuola. Helsinki: Gaudeamus.

Heikkinen, A. 1973. Historiantutkimuksen päämäärät ja menetelmät. Tampere: Gaudeamus.

Heikkinen, A. 1993. Ihminen historian rakenteissa. Mikrohistoriallinen näkökulma menneisyyteen. Helsinki.

Immonen, K. & Leskelä-Kärki, M. (toim.) 2001. Kulttuurihistoria. Johdatus tutkimukseen. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Kalela, J. 2000. Historiantutkimus ja historia. Gaudeamus: Helsinki.

Kalela, J. Historian tutkimusprosessi. Jyväskylä: Gaudeamus.

Kähkönen, E. 1984. Kasvatuksen historian projektiryhmän opas. Lapin korkeakoulun kasvatustieteiden osaston julkaisuja C 5. Rovaniemi: Lapin korkeakoulu.

Lappalainen, J. T. 2002 Haluatko historiankirjoittajaksi? Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Peltonen, M. 1999. Mikrohistoriasta. Helsinki: Gaudeamus.

Renvall, P. 1983. Nykyajan historiantutkimus. Juva: WSOY.

Suoninen, M. 2001. Mikrohistoria vastauksena historiallisen sosiologian dilemmaan. *Sociologia* 38 (1), 14 – 26.

Historiallinen tutkimus väitöskirjoissa:

Heikkilä, A. 2008. Vaate lapsen elämässä. Koululaisen pukeutuminen pohjoissuomalaisessa maalauskylässä vuosina 1909-1939. *Acta Universitatis Lapponiensis* 132. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Lakkala, I.-K. 2011. Sodankylän oppikoulut vuosina 1943-1972. *Acta Universitatis Lapponiensis* 202. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Paksuniemi M. 2009. Tornion alakansakoulunopettajaseminaarin opettajakuva lukuvuosina 1921-1945 rajautuen oppilasvalintoihin, oppikirjoihin ja oheistoimintaan. *Acta Universitatis Lapponiensis* 161. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Peltokorpi, K. 2011. "On elettävä kun koska tahansa voi kuolla. *Acta Universitatis Lapponiensis* 218. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Pousi, A. 2003. Nuori Ilmari Vaissi. Kasvun ja kehityksen vuodet suomalaisessa talonpoikaisyhteisössä 1910-1939. Helsingin yliopiston kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia 188. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Rautiainen M. 2012. "Onko teillä ammattia, meilläpä on!" Rovaniemen ammattilukion kehitys vuosina 1996-2008. *Acta Universitatis Lapponiensis* 220. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Simola, H. 1995. Paljon vartijat. Suomalainen kansanopettaja valtiollisessa kouludiskurssissa 1860-luvulta 1990-luvulle.

Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitoksen tutkimuksia 137.
Helsinki: Helsingin yliopisto.

2.9 Mixed methods, multimethods

Cresswell, J.W. 2009. Research design. Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches. Thousand Oaks, CA: Sage.

Frechtling, J. & Sharp, L. (Eds.) 1997.

Gorard, S. & Taylor, C. 2004. Combining methods in educational and social research. U.K., Maidenhead: Open University Press.

Greene, J.C. 2006. Toward a methodology of mixed methods social inquiry. *Research in the Schools*, 13 (19), 93-98. saatavissa: http://www.msra.org/Rits_131/Greene_131.pdf

Hanson, W.E., Creswell, J.W., Plano Clark, V.L., Petska, K.S. & Creswell, J.D. 2005. Mixed methods research designs in counselling psychology. Faculty Publications, Department of Psychology, Paper 373. Saatavissa: <http://digitalcommons.unl.edu/psychfcpub/373>

Johnson R.B. & Onwuegbuzie, A.J. 2004. Mixed methods research: A research paradigm whose time has come. *Educational Researcher*, 33 (7), 14-26.

Ivankova, N.V., Cresswell, J.W. & Stick, S.L. 2006. Using mixed-methods sequential explanatory design: from theory to practice. *Field Methods* 18 (3). Saatavissa [www.muodossa: http://fm.sagepub.com/cgi/content/abstract/18/1/3](http://fm.sagepub.com/cgi/content/abstract/18/1/3)

Tashakkori, A. & Teddie, C. (Eds.) 2003. Handbook of Mixed methods in social and behavioral research. Thousand Oaks, CA: Sage.

2.10 Narratiivinen tutkimus

Apo, S. 1990. Kertomusten sisällön analyysi. Teoksessa Klaus Mäkelä (toim.) Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Helsinki: Gaudeamus, 62–80.

Bruner, J. 1986. *Actual Minds, Possible Worlds*. Cambridge: Harvard University Press..

Bruner, J. 1991. The Narrative Construction of Reality. *Critical Inquiry* 18, 1-23.

Denzin, N. 1989. *Interpretive Biography*. Qualitative Research Methods Series: 17. Newbury: Sage.

Erkkilä, R. 2005. Narratiivinen kokemuksen tutkimus. Koettu paikka, tarina ja kuvaus. Teoksessa Juha Perttula & Timo Latomaa (toim.) Kokemuksen tutkimus. Merkitys – tulkinta – ymmärtäminen. Helsinki: Dialogia, 195–226.

Eronen, T. 2008. Lastenkoti dokumentoituna, kerrottuna ja yhdessä muisteltuna. *Janus* 16 (1), 19–34.

http://www.sosiaalipoliittinenyhdistys.fi/janus/0108/janus_1_2008_eronen.pdf 16

Heikkinen, H.,L.T. 2000. Tarinan mahti – Narratiivisuuden teemoja ja muunnelmia. *Tiedepolitiikka* 26 (4), 47–58.

Heikkinen, H.,L. T., Huttunen, R. & Kakkori, L. 1999 ”Ja tämä tarina on tosi...”. Narratiivisen totuuden ongelmasta. *Tiedepolitiikka* 25 (4), 39–52.

Heikkinen H. 2001 *Toimintatutkimus, tarinat ja opettajaksi tulemisen taito*. Narratiivisen identiteettityön kehittäminen opettajankoulutuksessa toimintatutkimuksen avulla. Jyväskylään yliopisto.

- Hyvärinen, M. 1994. Viimeiset taistot. Tampere: Vastapaino.
- Hänninen, V. 2003, Sisäinen tarina, elämää ja muutos. Acta Universitatis Tamperensis 616. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Kaasila, R., Rajala, R. & Nurmi, K.E. (toim.) 2008. Narratiivikirja. Menetelmiä ja esimerkkejä. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Polkinghorne, D. 1995. Narrative configuration in qualitative analysis. Teoksessa J. Hatch & R. Wisniewski (toim.) Life History and Narrative. London: Falmer, 5-23.
- Riessman, K. 1993. Narrative Analysis. Qualitative Research Methods Series. 30. Newbury: Sage.
- Syrjälä, L. 2010. Elämäkerrat ja tarinat tutkimuksessa. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 3. painos. Jyväskylä: PS-Kustannus, 247-261.
- Vilkko, A. 1990. Omaelämäkertojen analysoiminen kertomuksina. Teoksessa Klaus Mäkelä (toim.) Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Helsinki: Gaudeamus, 81-98

Narratiivinen tutkimus väitöskirjoissa:

- Kaasila, R. 2000. "Eläydyin oppilaiden asemaan" luokanopettajiksi opiskelevien kouluaikeisten muistikuvien merkitys matematiikkaa koskevien käsitysten ja opetuskäytäntöjen muotoutumisessa. Acta Universitatis Lapponiensis 32. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.
- Lähteenmäki, S. 2013. ”Miten elämä kantaa – narratiivinen tutkimus puhevammaisten CP-nuorten elämän tarinoista”. Acta Universitatis Lapponiensis 265. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.

Paananen, S. 2006. Dysleksia, identiteetti ja biografinen oppiminen. Dysleksia aikuisen elämäkerronnassa. Acta Universitatis Lapponiensis. 107. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.

Purtilo-Nieminen, S. 2009. Tie yliopistoon. Narratiivinen tutkimus avoimen yliopiston kautta tutkinto-opiskelijoiksi hakeutuneista. Acta Universitatis Lapponiensis 166. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.

Sarivaara, E.K. 2012. Statuksettomat saamelaiset – paikantumisia saamelaisuuden rajoilla. Acta Universitatis Lapponiensis 2012. Sámi allaskuvla: DIEÐUT 2/2012.

Savukoski, M., 2008. Vapaaksi anoreksian kahleista. Narratiivinen tutkimus selviytymispoluista. Acta Universitatis Lapponiensis 142. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.

Uusiautti, S. 2008. ”Tänään teen elämäni parhaan työn” Työmenestys Vuoden Työntekijöiden kertomana Acta Universitatis Lapponiensis 138. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.

Uusitalo, T. 2006. Miten päästä yli mahdottoman? Narratiivinen tutkimus itsemurhamenetyksistä. Acta Universitatis Lapponiensis 105. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.

Äärelä, T. 2012. “Aika paljolla vaikuttaa minkälainen ilme opettajalla on naamalla” – nuoret vangit kertovat peruskouluajoistaan. Acta Universitatis Lapponiensis 242. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.

2.11 Sisällönanalyysi ja -erittely

Apo, S. 1990. Kertomusten sisällön analyysi. Teoksessa Klaus Mäkelä (toim.) Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Helsinki: Gaudeamus, 62–80.

Kyngäs, H. & Vanhanen, L. 1999 Sisällön analyysi. Hoitotiede 11 (1), 3-12.

Latvala, E. & Vanhanen-Nuutinen, L. 2003. Laadullisen hoitotieteellisen tutkimuksen perusprosessi: sisällönanalyysi. Teoksessa Sirpa Janhonen & Merja Nikkonen (toim.) Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. 2., uudistettu painos. Helsinki: WSOY, 21–43.

Pietilä, V. 1973. Sisällön erittely. Helsinki: Gaudeamus.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A., 2011 Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 8. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Sisällönanalyysi väitöskirjoissa:

Happo, I. 2006. Varhaiskasvattajan asiantuntijuus. Asiantuntijaksi kehittyminen Lapin läänissä. Acta Universitatis Lapponiensis 98. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.

Hyry-Honka, O. 2008. Terveyspääoma kouluuyhteisössä seitsemäsluokkalaisten käsitysten valossa. Acta Universitatis Lapponiensis 137. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Rask, M. 2012. Lukiolaisten terveydenlukutaidon ja terveystietämisen ilmeneminen. Laadullinen sisällönanalyysi vuoden 2007 terveystiedon ylioppilaskirjoitusten reaalikokeen vastauksista. Acta Universitatis Lapponiensis 223. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.

2.12 Tapaustutkimus

Eriksson, P. & Koistinen, K. 2005. Monenlainen tapaustutkimus. Kuluttajatutkimuskeskus. Julkaisuja 4:2005. Helsinki. http://www.kuluttajatutkimuskeskus.fi/files/4957/2005_04_verkkojulkaisu_tapaustutkimus.pdf

Jokinen, A., Asikainen, E. & Mäkinen, K. 2010. Kävelyhaastattelu tapaustutkimuksen menetelmänä. Sosiologia 47 (4), 255–269.

Laine, M., Bamberg, J. & Jokinen, P. (toim.) 2007. Tapaustutkimuksen taito. Helsinki: Gaudeamus.

Laitinen, H. 1998. Tapaustutkimuksen perusteet. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 55.

Pekkarinen, E. 2010. Stadilaispojat, rikokset ja lastensuojelu. Viisi tapaustutkimusta kuudelta vuosikymmeneltä. Nuorisotutkimusverkosto julkaisuja 102. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Saarela-Kinnunen, M. & Eskola, J. 2010. Tapaus ja tutkimus = tapaustutkimus? Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 3. painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 189–199.

Tapaustutkimus väitöskirjoissa:

Hietanen, L. 2012. ”Tänään soitin vain kitaraa, koska innostuin.” Tapaustutkimus yrittäjämäisestä toiminnasta perusopetuksen 7. luokan musiikin oppimisympäristössä. Acta Universitatis Lapponiensis 225. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

2.13 Toimintatutkimus

Heikkinen, H.L.T. 2010. Toimintatutkimus – toiminnan ja ajattelun taitoa. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 3. painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 214-229.

Heikkinen, H.L.T. & Huttunen, R. & Moilanen, P. (toim.) 1999. Siinä tutkija missä tekijä. Toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja. Jyväskylä: Atena Kustannus.

Heikkinen, H. L. T., Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.) 2007. Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Jyrkämä, J. 1978. Toimintatutkimuksen teoriasta ja tutkimuskäytännöstä. Sosiaalipoliittikka 1978. Sosiaalipoliittisen yhdistyksen vuosikirja. Kolmas vuosikerta. Helsinki, 37–71.

Kuula, A. 2000. Toimintatutkimus. Kenttätyötä ja muutospyrkimyksiä. Tampere: Vastapaino.

Saari, E. 2007. Mitä – pitääkö tutkijan olla myös käytännön toimija? Teoksessa Leena Viinamäki & Erkki Saari (toim.) Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Helsinki: Tammi, 121–151.

Suojanen, U. 1992. Toimintatutkimus koulutuksen ja ammatillisen kehittymisen välineenä. Finnlectura.

Toimintatutkimus väitöskirjoissa:

Kyrö-Ämmälä, O. 2007. Opettaja alkuopetusikäisten oppilaiden heikkojen tiedonkäsittelytaitojen kuntouttajana. Mixed method-tutkimus oppimista tukevista harjoitteista ja opetusjärjestelyistä. Acta Universitatis Lapponiensis. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.

Peltokorpi, E.-L. 2007. Yhtä kaikki yksinäisen – Tutkimus alkuopetuksen oppilaiden emotionaalisesta hallinnasta. Acta Universitatis Lapponiensis 124. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.

Lakkala, S. 2008. Inklusiivinen opettajuus. Toimintatutkimus opettajankoulutuksessa. Acta Universitatis Lapponiensis. 151. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.

3 TIEDONHANKINTAMENETELMÄT

3.1 Haastattelu ja kysely

Eskola, J. 2007. (Teema)haastattelututkimuksen toteuttamisesta. Teoksessa Leena Viinamäki & Erkki Saari (toim.) Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Helsinki: Tammi, 32-46.

Eskola, J. & Vastamäki, J. 2010. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Juhani Aaltola ja Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 3. painos. Jyväskylä: PS-Kustannus, 26-44.

Helavirta, S. 2007. Lasten tutkimushaastattelu. Metodologista hermistymistä, joustoa ja tasapainottelua. Yhteiskuntapolitiikka 72 (6), 629-640. <http://yp.stakes.fi/FI/arkisto/arkisto.htm>

Hirsjärvi, S. & Hurme, L. 1991. Teemahaastattelu. 5. painos. Helsinki: Gaudeamus. (Ensimmäinen painos 1980. Alla mainitun teoksen vanhempi versio.

Hirsjärvi, S. & Hurme, L. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Holstein, J. & Gubrium, J. (1995) The Active Interview. London: Sage.

Kvale, S. 1996. InterViews. An Introduction to Qualitative Research Interviewing. London: Sage.

Ronkainen, S. & Karjalainen, A. (toim.) 2008 Sähköä kyselyyn! web-kysely tutkimuksessa ja tiedonkeruussa. Lapin yliopiston menetelmätieteiden laitoksen tutkimuksia 1. Tutkimusmenetelmät. Rovaniemi.

Ruusuvuori, J. & Tiittula, LL. (toim.) 2005. Haastattelu. tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

Siekinen, K. 2010. Syvähaastattelu. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 3. painos. Jyväskylä: PS-Kustannus, 45-60.

Vuorela, S. 2005. Haastattelumenetelmät. Teoksessa Saila Ovaska, Anne Aula & Päivi Majaranta (toim.) Käytettävyystutkimuksen menetelmät. Tampereen yliopisto. Tietojenkäsittelytieteiden laitos B-2005-1. Tampere, 37-52.
<http://www.cs.uta.fi/asabsem/osallistujat.html>

3.2 Ryhmähaastattelu ja ryhmäkeskustelu

Heikkilä, R. 2008. Puhuva ryhmä. Esimerkkitapaus ryhmähaastattelun käytöstä sosiaalitieteellisessä tutkimusasetelmassa. *Sociologia* 25 (4), 292-305.

Krueger, R. 1994. Focus Groups. A Practical Guide for Applied Research. London: Sage.

Mäenpää, T., Åstedt-Kurki, P. & Paavilainen, E. 2002. Ryhmähaastattelu tiedonkeruumenetelmänä tutkittaessa ala-asteen kouluterveydenhuollon perhekeskeisyyttä ja perheiden tiedollista tukea. *Hoitotiede* 14 (3), 100-107.

Parviainen, L. 2005. Fokusryhmät. Teoksessa Saila Ovaska, Anne Aula & Päivi Majaranta (toim.) Käytettävyystutkimuksen menetelmät. Tampereen yliopisto. Tietojenkäsittelytieteiden laitos B-2005-1. Tampere, 53-62.
<http://www.cs.uta.fi/usabsem/osallistujat.html>

Pötsönen, R. & Välimaa, R. (toim.) 1998. Ryhmähaastattelu laadullisen terveystutkimuksen menetelmänä. Jyväskylän yliopisto. Terveystieteen laitoksen julkaisusarja 9/1998. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Sulkunen, P. 1990. Ryhmähaastattelujen analyysi. Teoksessa Klaus Mäkelä (toim.) Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Helsinki: Gaudeamus, 264-285.

Turunen, H., Paukkunen, L., Tossavainen, K. & Taskinen, H. 1996. Ryhmähaastattelu aineistonkeruumenetelmänä – osallistujien näkemyksiä haastattelujen toteutumisessa. *Hoitotiede* 8 (4), 194-202.

Valtonen, A. 2005. Ryhmäkeskustelut – millainen metodi? Teoksessa Johanna Ruusuvuori & Liisa Tiittula (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 223-241.

3.3 Eläytymismenetelmä

Eskola, J. 1998. Eläytymismenetelmä sosiaalitutkimuksen tiedonhankintamenetelmänä. Tampere: Tampereen yliopiston julkaisu TAJU.

Eskola, J. 1997. Eläytymismenetelmäopas. Tampere: Tampereen yliopiston julkaisu TAJU.

Eskola, J. 2010. Eläytymismenetelmän hurskaus ja kurjuus. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 3. painos. Jyväskylä: PS-Kustannus, 72-87.

Eskola, J. & Saaranen, A. 2003 Suomalaisen hiihdon menetetty maine – Hiihdon tulevaisuus ja eläytymismenetelmä. *Liikunta & Tiede* 5-6, 52-59. <http://www.lts.fi/?sid=130>.

Saaranen, A. & Eskola, J. 2003. Narratiiveja narratiiveista. Eläytymismenetelmäaineiston koettelu. Teoksessa Jari Eskola, Anja Koski-Jännes, Eija Lamminluoto, Anita Saaranen, Mikko Saastamoinen & Katja Valtanen (toim.) Tutkimusmenetelmällisiä reflektioita. Kuopio: Kuopio University Press, 143-162.

Eläytymismenetelmä väitöskirjoissa:

Käyhkö R. 2007. ”Positiivinen suhtautuminen edesauttaa kehittymistä” Ammattikorkeakoulu asiantuntijuuden kehittäjänä opiskelijoiden käsitysten mukaan. Acta Universitatis Lapponiensis 122. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

3.4 Havainnointi

Grönfors, M. 1982. Kvalitatiivisen kenttätömenetelmät. Helsinki: WSOY.

Grönfors, M. 2008. Laadullisen tutkimuksen kenttätömenetelmät. Toimittanut Hanna Vilkkä.
http://homepage.mac.com/vilkkä/Kirjat/Laadullisen_tutkimuksen.pdf

Grönfors, M. 2010. Havaintojen teko aineistonkeräyksen menetelmänä. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 3. painos. Jyväskylä: PS-Kustannus, 154-170.

Vilkkä, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi.

4 TUTKIMUSETIIKKA

Clarkeburn, H. & Mustajoki, A. 2007. Tutkijan arkipäivän etiikka. Tampere: Vastapaino.

Hallamaa, J., Sorvali, I., Launis, V. & Lötjönen, S. (toim.) 2006. Etiikkaa ihmistieteille. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Tietolipas 211. Helsinki.

Karjalainen, S., Launis, V., Pelkonen, R. & Pietarinen, J. (toim.) 2002. Tutkijan eettiset valinnat. Helsinki: Gaudeamus.

Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Lagström, H., Pösö, T., Rutanen, N. & Vehkalahti, K. (toim.) 2010. Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto | Nuorisotutkimusseura.

Laitinen, M. & Uusitalo, T. 2007. Sensitiivisen haastattelututkimuksen eettiset haasteet. *Janus* 17 (4), 316–332.

Lötjönen, S. (toim.) 1999. Tutkijan ammattietiikka. Opetusministeriö. Koulutus- ja tiedepolitiikan osaston julkaisusarja 1999, 69. Helsinki. http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/1999/tutkijan_ammattietiikka?lang=fi

Muukkonen, P. 2010. Tieteen etiikan keskeiset ongelmat ja tutkimuseettiset periaatteet Suomessa. *Tieteessä tapahtuu* 28 (2), 16–19.

<http://ojs.tsv.fi/index.php/tt/article/viewFile/2680/2454>

Mäkinen, O. 2007. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Tammi

Palmroth, A. & Nurmi, I. (toim.) 1996. Alttiiksi asettumisen etiikka. Laadullisen tutkimuksen eettisiä kysymyksiä. Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunnan julkaisusarja 38. Jyväskylä.

Pohjola, A. (toim) 2003. Eettisesti kestävä sosiaalitutkimus. Lapin yliopisto. Yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja C. Työpapereita 47. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Pohjola, A. 2007. Eettisyyden haaste tutkimuksessa. Teoksessa Leena Viinamäki & Erkki Saari (toim.) Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Helsinki: Tammi, 11–31.

Varantola, K. 2012. Tutkimusetiikka yliopiston arjessa. Tieteessä tapahtuu 30 (4), 3–8.

<http://ojs.tsv.fi/index.php/tt/article/view/6498>